

Ekonomická
fakulta
Faculty
of Economics

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Ekonomická fakulta

Katedra regionálního managementu

Diplomová práce

Rozvoj klastrů v České republice

Vypracovala: Petra Majorová

Vedoucí práce: RNDr. Zuzana Dvořáková Líšková, Ph.D.

České Budějovice 2016

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE
(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Bc. Petra MAJEROVÁ**
Osobní číslo: **E14742**
Studijní program: **N6208 Ekonomika a management**
Studijní obor: **Strukturální politika EU a rozvoj venkova**
Název tématu: **Rozvoj klastrů v České republice**
Zadávající katedra: **Katedra regionálního managementu**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Cíl práce:

Cílem práce je analýza, vyhodnocení a komparace rozvoje klastrů v České republice. Teoretická část bude zaměřena na historii, definice, typy a funkce klastrů v České republice, dále na legislativní podmínky a možnosti financování klastrů. V praktické části bude proveden komplexní rozbor klastrů v rámci jednotlivých krajů, jejich vzájemná komparace a význam pro rozvoj regionů.

Metodika práce:

1. Studium odborné literatury vybrané problematiky. Literární rešerše:

- a) Vznik klastrů v České republice
- b) Definice, vymezení, typy a funkce
- c) Legislativní podmínky založení a fungování klastrů
- d) Možnosti financování

2. Praktická část

- a) Komplexní rozbor klastrů v jednotlivých krajích ČR
- b) Komparace krajů z pohledu klastrů
- c) Socioekonomický přínos fungujících klastrů v regionech
- d) Vyhodnocení a závěry současné situace klastrů v ČR

Rámcová osnova:

1. Úvod, 2. Teoretická část (literární rešerše), 3. Zaměření, cíl, hypotézy, 4. Praktická část (zaměřená na komplexní rozbor a rozvoj klastrů + socioekonomické šetření), 5. Vyhodnocení, 6. Závěr, 7. Diskuse, 8. Přehled použité literatury a zdrojů, 9. Přílohy.

Rozsah grafických prací: dle potřeby
Rozsah pracovní zprávy: 50-60 stran formátu A4
Forma zpracování diplomové práce: tištěná
Seznam odborné literatury:

1. Andersson, T., Schwaag-serger, S., Sörvik, J., & Hansson, E. (2004). The cluster policies whitebook. Malmö: International Organisation for Knowledge Economy and Enterprise Development (IKED).
2. Bednářová, D. (2007). Inovace a klastry v rozvoji regionů: Jihočeský kraj a Horní Rakousko. České Budějovice: Jihočeská univerzita.
3. Pavelková, D. (2009). Klastry a jejich vliv na výkonnost firem. Praha: Grada.
4. Pavelková, D. & kol. (2013). Klastrové politiky a jejich vliv na rozvoj klastrů a klastrových organizací. Praha: Linde Praha.
5. Skokan, K. (2004). Konkurenceschopnost, inovace a klastry v regionálním rozvoji. Ostrava: Repronis.
6. Stejskal, J. (2011). Průmyslové klastry a jejich vznik v regionech. Praha: Linde.
7. Stimson, R. J., Stough, R. R., & Roberts, B. H. (2006). Regional economic development: analysis and planning strategy. New York: Springer.

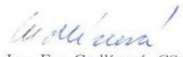
Vedoucí diplomové práce: **RNDr. Zuzana Dvořáková Líšková, Ph.D.**
Katedra regionálního managementu

Datum zadání diplomové práce: **1. prosince 2014**

Termín odevzdání diplomové práce: **15. dubna 2016**

doc. Ing. Ladislav Rolínek, Ph.D.
děkan

JIHOČESKÁ UNIVERZITA
V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
EKONOMICKÁ FAKULTA
Studentská 13 (26)
370 05 České Budějovice

doc. Ing. Eva Cudlínová, CSc.
vedoucí katedry

V Českých Budějovicích dne 9. března 2016

Prohlášení

Prohlašuji, že svoji diplomovou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47 zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské/diplomové práce, a to - v nezkrácené podobě/v úpravě vzniklé vypuštěním vyznačených částí archivovaných Ekonomickou fakultou - elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích dne 11. 4. 2016

.....
Petra Majorová

Poděkování

Ráda bych upřímně poděkovala Zuzaně Dvořákové Liškové, RNDr., Ph.D. za cenné připomínky a odborné rady. Dále jí děkuji za čas, který mi věnovala při zpravování této diplomové práce. Velké díky patří i zástupcům klastrů, kteří byli velmi ochotní a zapojili se do prováděného výzkumu.

Obsah

1. ÚVOD	3
2. CÍL A HYPOTÉZY PRÁCE	4
3. LITERÁRNÍ PŘEHLED	5
3.1. HISTORIE KLASTRŮ	5
3.2. ZÁKLADNÍ CHARAKTERISTIKY KLASTRŮ.....	6
3.2.1. <i>Definice klastru</i>	6
3.2.2. <i>Struktura klastru</i>	7
3.2.3. <i>Účastníci klastru</i>	8
3.2.4. <i>Typologie klastrů</i>	10
3.2.5. <i>Právní formy klastru</i>	12
3.3. KLASTROVÉ INICIATIVY	12
3.4. KONKURENCESCHOPNOST - PORTERŮV DIAMANT KONKURENČNÍ VÝHODY	13
3.5. VÝHODY ČLENSTVÍ V KLASTRU.....	15
3.6. PŘÍNOSY KLASTRŮ	18
3.6.1. <i>Přínosy pro firmy</i>	18
3.6.2. <i>Přínosy pro univerzity</i>	19
3.6.3. <i>Přínosy pro regionální samosprávy</i>	19
3.7. PROCES VZNIKU A ROZVOJE KLASTRU	20
3.7.1. <i>Mapování klastrů</i>	20
3.7.2. <i>Metody identifikace klastrů</i>	20
3.7.3. <i>Mapa klastru</i>	21
3.7.4. <i>Přístupy ke vzniku klastrů</i>	22
3.7.5. <i>Vývojová stádia klastru</i>	22
3.7.6. <i>Životní cyklus klastru</i>	23

3.8.	FINANCOVÁNÍ KLASTRŮ.....	23
4.	KLASTROVÁ POLITIKA A PODPORA KLASTRŮ V ČR.....	25
4.1.	POČÁTKY KLASTROVÉ POLITIKY V ČR.....	25
4.2.	VÝVOJ PODPORY ROZVOJE KLASTRŮ VE STRATEGICKÝCH DOKUMENTECH ČR	26
4.3.	ORGANIZACE PODPORUJÍCÍ ROZVOJ KLASTRŮ V ČR.....	30
4.4.	FINANČNÍ PODPORA KLASTRŮ V ČR.....	31
5.	METODIKA PRÁCE	34
6.	DOTAZNÍKOVÉ ŠETŘENÍ	36
6.1.	VÝBĚR ZKOUMANÉHO VZORKU - EXISTUJÍCÍ KLASTRY V ČESKÉ REPUBLICE	36
6.2.	VÝSLEDKY SOCIOLOGICKÉHO ŠETŘENÍ	37
7.	ROZBOR KLASTRŮ DLE KRAJŮ A URČENÍ VÝZNAMU PRO ROZVOJ JEDNOTLIVÝCH KRAJŮ.....	52
8.	SOUHRNNÉ VÝSLEDKY DLE KRAJŮ ČR.....	61
8.1.	VÝSLEDNÉ POŘADÍ KRAJŮ Z POHLEDU ČINNOSTI KLASTRŮ	64
9.	DISKUZE	66
10.	ZÁVĚR.....	68
I.	SUMMARY	
II.	SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	
III.	SEZNAM ZKRATEK	
IV.	SEZNAM OBRÁZKŮ	
V.	SEZNAM GRAFŮ	
VI.	SEZNAM TABULEK	
VII.	SEZNAM PŘÍLOH	
VIII.	PŘÍLOHY	

1. Úvod

Klastr je definován jako seskupení horizontálně či vertikálně propojených firem z příbuzných oborů spolupracujících s podpůrnými organizacemi. Vazby těchto firem a organizací mají potenciál k upevnění a zvýšení nejen jejich konkurenceschopnosti.

Počátek klastrové politiky v České republice je zaznamenán v době příprav naší země na vstup do Evropské unie. Ovšem samotný pojem klastr není v dnešní době úplně rozšířen, veřejnost o významu klastru není zcela informována. Funkce klastrů je v České republice zaměřena na podporu sdružování firem, pracovních sil, znalostí, veřejných subjektů, rozvoje vědy a výzkumu za účelem zvýšení konkurenceschopnosti jednotlivých krajů.

Téma diplomové práce je Rozvoj klastrů v České republice, přičemž zakládání klastrů v naší zemi zažilo určitý boom střídaný poklesem. Cílem práce bylo prostřednictvím sociologického šetření provést analýzu, vyhodnocení a rozbor klastrů v rámci krajů se stanovením významů pro jejich rozvoj v České republice.

Diplomová práce je rozdělena do pěti chronologických částí. První část se zabývá teoretickým výkladem. V této části je přiblížena historie klastrů a jsou zde vysvětleny základní charakteristiky klastrů. Dále jsou zmiňovány procesy vzniku a rozvoje klastrů, výhody členství v klastru a analyzování jejich přínosů pro okolí. Úspěšný klastr by měl mít k dispozici dostatečný rozpočet, tudíž se zabýváme i možnostmi financování.

Druhá část diplomové práce je zaměřena na klastrovou politiku a podporu klastrů v ČR, kde jsou představeny počátky klastrové politiky v ČR, strategické dokumenty ovlivňující rozvoj klastrů a organizace podporující rozvoj klastrů v ČR. Značná část je věnována nastínění programů finanční podpory klastrů ze strukturálních fondů EU.

Třetí část přináší realizaci, průběh a vyhodnocení dotazníkového šetření funkčních klastrů v rámci České republiky.

Následující čtvrtá část diplomové práce představuje rozbor klastrů dle 14 krajů se snahou určení jejich významu pro daný kraj. Dále obsahuje hodnocení spolupráce mezi klastry, míru závislosti klastrů na dotacích, přínosnost klastrů pro rozvoj kraje a způsoby jejich financování. Výsledkem je určení výsledného pořadí krajů z pohledu činností klastrů.

Závěr práce přináší souhrnný pohled na problematiku klastrů na základě všech získaných poznatků s doplněním o diskuzi.

2. Cíl a hypotézy práce

Cílem práce je analýza, vyhodnocení a komparace rozvoje klastrů v České republice.

Teoretická část je zaměřena na historii, definice, typy a funkce klastrů v České republice, legislativní podmínky založení i fungování klastrů, možnosti financování klastrů a klastrovou politiku a podporu klastrů v České republice.

Dílčím cílem je provedení komplexního rozboru klastrů v rámci jednotlivých krajů v praktické části práce, jejich vzájemná komparace a určení významu pro rozvoj regionů prostřednictvím provedeného šetření.

Stanovené hypotézy

1. Klastry v České republice vznikají z důvodu možnosti čerpání dotační podpory z Evropské unie.
2. Existence klastrů v České republice má největší přínos pro firmy.
3. Největší překážkou rozvoje klastrů je v České republice neochota firem spolupracovat.

3. Literární přehled

3.1. Historie klastrů

Pojem klastř nepatří v regionální ekonomii k ničemu novému. Již v roce 1980 se významný britský ekonom Alfred Marshall zabýval problematikou seskupování firem určitých odvětví („industrial districts“) ve specifických geografických oblastech. Zmíněné „districts“ se vyznačovaly vysokou mírou propojenosti podniků. Hlavním důvodem byly lokalizační úspory, mezi které se řadí např. specializované služby pro dané odvětví, dostatečná kapacita specializované pracovní síly s nezbytnými znalostmi a dovednostmi pro odvětví a podobně. Lokalizační úspory zvyšovaly především konkurenceschopnost odvětví v oblasti.

Teprve v 80. a 90. letech 20. století začali evropští regionalisté uznávat, že průmyslová odvětví jsou obvykle geograficky koncentrována do určitých oblastí, kde jsou podniky konkurenceschopné i na globálních trzích (Skokan, 2004).

Zejména díky odborné literatuře se stávaly důvody pro vytváření klastrů známějšími a povědomé byly i jejich přínosy pro produktivitu a inovaci. Byla provedena celá řada případových studií, které dokumentovaly charakteristiky klastrů a jejich postupný vývoj. Poté následovaly snahy o statistickou analýzu klastrů, ovšem překážkou stále byla omezená dostupnost údajů (Hesková et al., 2005).

Jak rostla znalost klastřů, stávaly se převládající složkou národních a regionálních ekonomických programů. Stovky klastrových iniciativ byly zahájeny po celém světě a jejich počet stále stoupá. Tyto iniciativy, fungující v širokém spektru forem, jsou přijímány jako součást hospodářského rozvoje. Bohužel máme překvapivě nízké systematické znalosti o klastrových iniciativách, jejich struktuře a výsledcích (Sölvell, Lindqvist&Ketels, 2006).

Tvorba klastrů je v současné době ve světě považována za jeden z dynamických způsobů zvyšování inovační aktivity. Inovační klastry skutečně zvyšují schopnost malých a středních podniků dosáhnout na vlastní výzkum, vývoj a dlouhodobou kooperaci s vědecko-výzkumnými subjekty na daném teritoriu. Klastry jsou považovány za klíčový nástroj regionální inovační politiky na národní a regionální úrovni (Hesková et al., 2005).

3.2. Základní charakteristiky klastrů

3.2.1. Definice klastru

Klastr pochází z anglického slova „cluster“. Je překládán jako shluk, skupina, trs či hrozen a představuje sjednocení neboli semknutí několika subjektů. Zpravidla se používá také slovní spojení „odvětvová seskupení firem“ (Stejskal, 2011).

Pojem klastr se v posledních letech dostává stále více do podvědomí lidí. Existuje celá řada různých definic, přičemž mezi nejznámější patří definice M. Portera, který ve své knize *Konkurenční výhoda národů* (1990) popisuje klastry následovně: „*Klastry jsou místní koncentrace vzájemně propojených firem a institucí v konkrétním oboru. Klastry zahrnují skupinu provázaných průmyslových odvětví a dalších subjektů důležitých pro hospodářskou soutěž. Obsahují např. dodavatele specializovaných vstupů, jako jsou součásti, stroje a služby, a poskytovatele specializované infrastruktury. Klastry se často rozšiřují směrem dolů k odbytovým kanálům a zákazníkům, a do stran k výrobcům komplementárních produktů a společností v průmyslových odvětvích příbuzných z hlediska dovedností, technologií nebo společných vstupů. Mnoho klastrů také zahrnuje vládní či jiné instituce – jako např. univerzity, normotvorné agentury, výzkumné týmy či obchodní asociace – které poskytují specializovaná školení, vzdělávání, informace, výzkum a technickou podporu.*“ (Porter, 1990).

Klastry se skládají ze vzájemně propojených a společně umístěných průmyslových odvětví, akademické obce, vlády, finančních institucí a institucí pro spolupráci (Sölvell, Lindqvist&Ketels, 2006).

Definice klastru podle OECD je následující: „*seskupení horizontálně nebo vertikálně propojených firem z příbuzných oborů spolupracujících s podpůrnými organizacemi*“ (OECD, n.d.).

Agentura CzechInvest klastr popisuje jako seskupení nezávislých firem a přidružených organizací, které navzájem kooperují i přesto, že si konkurují. Vazby těchto firem a organizací mají potenciál k upevnění a zvýšení jejich konkurenceschopnosti. Zúčastněné společnosti mohou tedy získat konkurenční výhodu, jedná se o všestranně výhodné partnerství firem, vysokých škol a regionálních institucí (CzechInvest, 2015).

Bílá kniha klastrových politik uvádí 7 základních prvků, které charakterizují klastry:

- místní koncentrace,
- jádro klastru a jeho specializace,
- účastníci klastru,
- dynamika a vazby v klastru,
- kritické množství subjektů,
- životní cyklus klastru,
- inovace.

Ne v každém klastru se tyto elementy musí vyskytovat, tedy nejedná se o podmínky fungování (Andersson, Schwaag-Serger, Sörvik&Hansson, 2004).

Průmyslové klastry zahrnují výrobu specializovaných komodit a hrají významnou roli v rozvoji měst, národa a trhu. Je rozdíl mezi tím, jak fungovaly průmyslové klastry dříve, a jak ženou regionální ekonomiku dnes. Mnoho elementů dřívějších průmyslových klastrů stále přežívá navzdory tomu, že řada z nich buďto mizí, nebo se přemísťují do nízkonákladových výrobních center. Staré klastry byly silně zakotvené ve výrobě. Zatímco nové klastry, zvláště v rozvojových ekonomikách, kombinují služby s technologiemi či procesy s produkty mající přidanou hodnotu (Stimson, Stough, &Roberts, 2006).

3.2.2. Struktura klastru

Charakteristika vysoce výkonných klastrů zahrnuje 4 nezávislé prvky, které bývají znázorněny jako tři kruhy kolem jádrových podniků, ty znázorňuje Obrázek 1.

Obrázek 1: Klíčové prvky vysoce výkonného klastru

Zdroj:<http://www.czechinvest.org/data/files/pruvodce-klastrem-63.pdf>

Základem klastru je **jádro** zahrnující klíčové podniky, jež jsou zároveň i jeho vedoucími účastníky. Největší část jejich příjmů pochází od zákazníků mimo klastr.

V první vrstvě kolem jádra se nacházejí firmy, které přímo či nepřímo podporují organizace v jádru klastru, a proto nesou název **podpůrné podniky**. V mnoha případech se jedná o dodavatele a dopravce hlavních součástí a surovin, jimž bývají přiděleny jednotlivé výrobní úkoly.

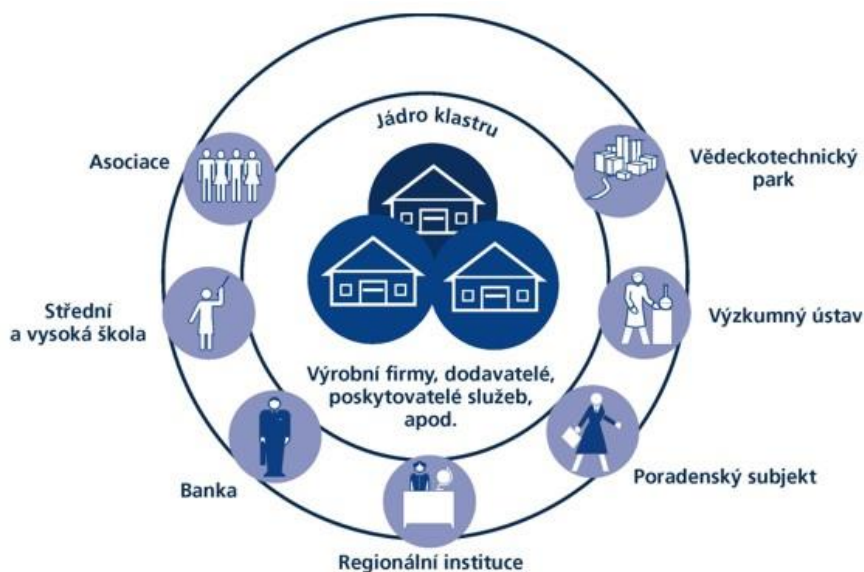
Následující vrstva patří **měkké podpůrné infrastruktuře** obsahující organizace, které jsou většinou veřejně financované (např. místní školy, univerzity, polytechniky, místní obchodní a profesní asociace, agentury pro ekonomický rozvoj a další instituce podporující jejich aktivity). Kvalita měkké infrastruktury má zásadní dopad pro rozvoj jakéhokoliv klastru.

Tvrdá podpůrná infrastruktura je poslední vrstvou obklopující měkkou infrastrukturu. Tento „obal“ zahrnuje silniční komunikace, přístavy, nakládání s odpady, komunikační spojení atd. Pro splnění požadavků na vysoce výkonný klastr musí tato infrastruktura dosahovat minimálně stejných hodnot kvality, jako vykazují konkurenční klastry (CzechInvest, 2007).

3.2.3. Účastníci klastru

Klastr vytváří platformu pro vzájemnou interakci zúčastněných subjektů. Mezi základní účastníky klastru patří zejména zástupci průmyslu, dále vlády, akademické obce a samozřejmě finančních institucí. Pro veškeré klastry je typické zastoupení všech uvedených základních účastníků. Ti jsou v mnoha případech doplněni o účastníky se specifickými funkcemi a vlastnostmi (viz. Obrázek 2), (Pavelková et al., 2009).

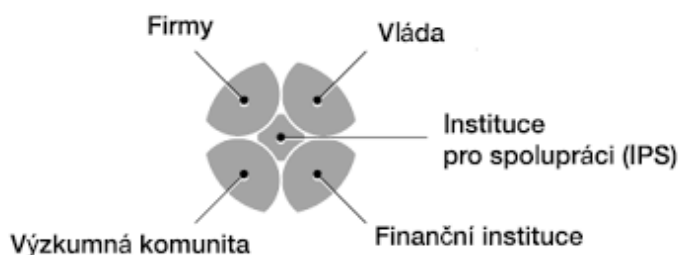
Obrázek 2: Účastníci klastrů

Zdroj: <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/klastry-pruvodce-2766.html#!&chapter=1>

Jiní odborníci na tuto problematiku zdůrazňují roli dalších účastníků klastrů, kterými jsou speciální instituce podporující spolupráci uvnitř klastru (viz. Obrázek 3). Zmíněné instituce fungují jako formální či neformální aktér či skupina aktérů jednající ve prospěch celého klastru. Instituce pro spolupráci mají za úkol povzbudit zájem o klastrovou iniciativu u členů klastru, mimo jiné mohou propagovat externě klastrovou iniciativu. Za takovou instituci bývá v podmínkách ČR považována právnická osoba, kterou členové klastru založí pro účely jeho řízení (Pavelková et al., 2009).

Obrázek 3: Aktéři klastru

Zdroj: Sölvell, Ö., Lindqvist, G., & Ketels, CH., 2006

Facilitátoři

V klastru nalezneme osobu nesoucí název *facilitátor*, která má za úkol předcházet a čelit nepřetržitému sledu různých překážek a rizik. *Facilitátor* by měl být na začátku spolupráce klastru a rozvíjet ji.

Práce *facilitátora* obsahuje:

- identifikování a podněcování klastrové a networkingové příležitosti v kraji, plus následný její rozvoj;
- hledání šancí na propojení firem při existenci shodných zájmů a potřeb;
- prezentování konceptů klastrů pro skupiny firem z určitého odvětví – facilituje počáteční workshopy;
- zprostředkování kontaktů, v rámci skupiny subjektů chtějící založit klastr navazovat, rozvíjet a udržovat vztahy;
- pozici neutrálního prostředníka – nositel změn a katalyzátor;
- zajišťování panování důvěry uvnitř klastru v procesu vytváření a rozvoje klastru;
- pomoc při založení řídicí skupiny klastru, vedené soukromým sektorem;
- pomoc přilákat nové společnosti, vyhledávat příležitosti k inovacím v klastru;
- snahu o zvýšení schopnosti klastru přitahovat bohatství do komunity (Businessinfo, 2015a).

3.2.4. Typologie klastrů

Jedno ze základních členění rozeznává 2 základní typy klastrů, které existují na území České republiky:

- **Klastry založené na hodnotovém řetězci**

Tento typ klastrů bývá obecně definován sítí dodavatelských vazeb. Příkladem je automobilový klastr často vybudovaný kolem páteře hodnotového řetězce, který spojuje výrobce automobilů s jeho dodavateli. Ti mohou být dále spojeni s výrobcí specializovaných průmyslových zařízení.

- **Klastry založené na kompetencích**

Klastry založené na kompetencích se zaměřují na konkrétní oblast technických odborných znalostí nebo kompetence v regionu (např. výzkumné či vzdělávací dovednosti). Podstatou tohoto typu klastrů nejsou klíčové dodavatelské vztahy v rámci daného sektoru, ale především samotná aplikace znalostí a kvalifikace, a to obvykle napříč velmi odlišnými hospodářskými aktivitami. Jako příklad specializace takového klastru bývají uváděny informační technologie a software, jejichž geografická koncentrace může být zřejmá, avšak klienti a aplikace pro tyto dovednosti jsou značně odlišné (Hesková et al., 2005).

Následující rozdělení uvádí DTI (Development of Trade and Industry) ve své publikaci z roku 2001.

- **Vertikální výrobní řetězec** – základ klastru vytváří navazující etapy výrobního řetězce. Pomocí analýzy vstupů a výstupů lze vymezit řetězec od dodavatelů k zákazníkům.
- **Seskupení propojených odvětví** – Michael Porter toto vymezení používá zejména pro velká seskupení propojených odvětví, která jsou současně úspěšnými vývozcí. Základem klastrů jsou 4 úrovně souvisejících odvětví nebo skupin firem: výroba finálních výrobků, zařízení pro výrobu, speciální vstupy do výroby a poslední navazující služby pro výrobu. Takto specifikované klastry se používají pro analýzu národních ekonomik, zároveň se jedná o klastry velkého rozsahu, které mohou překračovat i hranice jednotlivých států.
- **Regionální klastr** – je to seskupení provázaných odvětví v rámci daného regionu, které je konkurenceschopné na zahraničních trzích.
- **Průmyslový okrsek** – je chápán jako místní koncentrace malých a středních firem, které se specializují na jednotlivé etapy výrobního procesu. Tento typ byl původně odvozen od iniciativ v tzv. třetí (střední) Itálii. Později byla jejich definice rozšířena na firmy, které mohou dodávat více než jeden výrobní proces, a ty bývají často závislé na velkých firmách.
- **Sítě (Networks)** – sítě firem jsou svým charakterem velmi podobné průmyslovým okrskům, ale často jsou uváděny jako samostatný typ klastru. Byly definovány jako specifická forma vztahů mezi ekonomickými partnery, která je založena na

vzájemné závislosti, tedy na kooperaci. Nemusí být nezbytně geograficky koncentrovány, ale je to pro ně výhoda.

- **Inovační prostředí** – v tomto případě se jedná o velkou koncentraci odvětví typu high-tech. O významných high-tech regionech se říká, že zvláštní synergie ekonomických a institucionálních faktorů vytváří inovační prostředí, pro které je příznačná vysoká rychlost šíření znalostí a učení.

3.2.5. Právní formy klastru

V České republice existuje několik právních forem, kterých může klastr nabývat. S postupným vývojem klastru může docházet ke změně právní formy. Následující seznam zahrnuje možné alternativy právních forem klastrů:

- a) součást jiné asociace - klastr není samostatný právní subjekt,
- b) sdružení podle § 20 občanského zákoníku č. 40/64 Sb. o zájmovém sdružení právnických osob vedené v registru na krajských úřadech,
- c) sdružení podle zákona č. 83/1990 Sb. o sdružování občanů - umožňuje členství nejen právnickým, ale i fyzickým osobám,
- d) volné sdružení (konsorcium) podle občanského zákoníku § 829 - v této formě nevzniká nový právní subjekt, ale klastr funguje na základě plné moci, již všichni členové dají zmocnění konsorcia,
- e) nadace²¹ - často zaměření klastru neodpovídá poslání nadace,
- f) obchodní společnost dle obchodního zákoníku (CzechInvest, 2007).

3.3. Klastrové iniciativy

Je třeba vysvětlit a odlišit „klastrovou iniciativu“ (dále jen KI) od „klastru“ samotného, jelikož často dochází k jejich záměně. (Pavelková et al., 2009)

Přímá definice klastrové iniciativy, uvedená v *Zelené knize klastrových iniciativ*, zní následovně: „*Klastrová iniciativy představují organizované úsilí zaměřené na zvýšení růstu a konkurenceschopnosti klastru v regionu za účasti klastrových firem, vlády a/nebo výzkumné komunity.*“ (Sölvell, Lindqvist&Ketels, 2006).

Podle *Celosvětového průzkumu klastrových iniciativ* (CPKI) z roku 2003 existuje přes 500 klastrových iniciativ po celém světě. Z tohoto průzkumu vyplývá řada níže uvedených závěrů:

- jedinečnost každé KI;
- KI se nejčastěji objevují v rozvinutých a transformujících se ekonomikách a nejvíce se zaměřují na technologicky náročné oblasti (např. IT, lékařské přístroje, výrobní technologie, biotechnologie, automobilový průmysl), KI nalezneme v zemích podporující vědu a výzkum s důležitou funkcí místní samosprávy;
- často se iniciativy objevují v klastrech s velkým významem pro národní hospodářství a téměř vždy mívají regionální vliv;
- vznik KI je iniciován vládou (32 %), průmyslem (27 %) nebo oběma současně (35 %);
- financování zajišťuje převážně vláda (54 %), průmysl (18 %) či kombinace obou zmíněných (25 %);
- řízení KI nejvíce ovlivňují firmy;
- iniciativy bývají soustředěny v malé geografické oblasti (až 50 % členů je vzdáleno vzájemně od sebe na hodinu cesty), (Sölvell, Lindqvist&Ketels, 2006).

3.4. Konkurenceschopnost - Porterův diamant konkurenční výhody

Konkurenceschopnost v úzkém pojetí souvisí s globalizací. Celá řada překážek ovlivňuje konkurenceschopnost podniku a možnosti jeho přežití, např. zvětšující se trhy, nárůst počtu podnikatelských subjektů, rozvoj informačních a komunikačních technologií a jiné. V podmínkách globalizace se úsilí o zvýšení konkurenceschopnosti realizuje jak na podnikové, tak i na národohospodářské úrovni (Dvořáček & Slunčík, 2012).

V naší zemi je zpracována *Strategie mezinárodní konkurenceschopnosti České republiky* pro období 2012-2020 s podtitulem „Zpět na vrchol“. Vize tohoto dokumentu zní následovně: „*Vysoká a dlouhodobě udržitelná životní úroveň občanů České republiky založená na pevných základech konkurenceschopnosti.*“ Záměr vlády je dostat Českou republiku do roku 2020 mezi 20 nejvíce konkurenceschopných zemí světa. Strategie obsahuje 9 hlavních pilířů posuzující konkurenceschopnost: instituce, infrastruktura, makroekonomická stabilita, zdravotnictví, vzdělanost, trh práce, finanční trhy, efektivnost trhu zboží a služeb a zkvalitňování charakteristik podnikání, inovace (Zpět na vrchol, n. d.).

Konkurenceschopností klastru se zabýval Michael Porter, který v rámci této problematiky znázornil tzv. model diamant (viz. Obrázek 4). Podnikatelské prostředí je popsáno pomocí čtyř vzájemně provázaných oblastí, prostřednictvím nichž firmy regionálního klastru dosahují konkurenceschopnost. Jedná se o tyto vlivy:

- Podmínky na straně vstupů

Do této kategorie patří veškeré hmatatelné prostředky (lidské, přírodní, kapitálové zdroje), klima, dále informační, právní a administrativní systém. Mimo jiné i technologická a vědecká infrastruktura, která získává pro dané území konkurenční výhodu.

- Podmínky na straně poptávky

Musí existovat sofistikovaný a náročný místní odběratel, jehož potřeby předbíhají potřeby jinde nebo vytváří neobvyklou lokální poptávku po specializovaných segmentech. Významnou úlohu mají i místní nároční zákazníci, již svou potřebou tlačí firmy k inovacím.

- Firemní strategie a rivalita

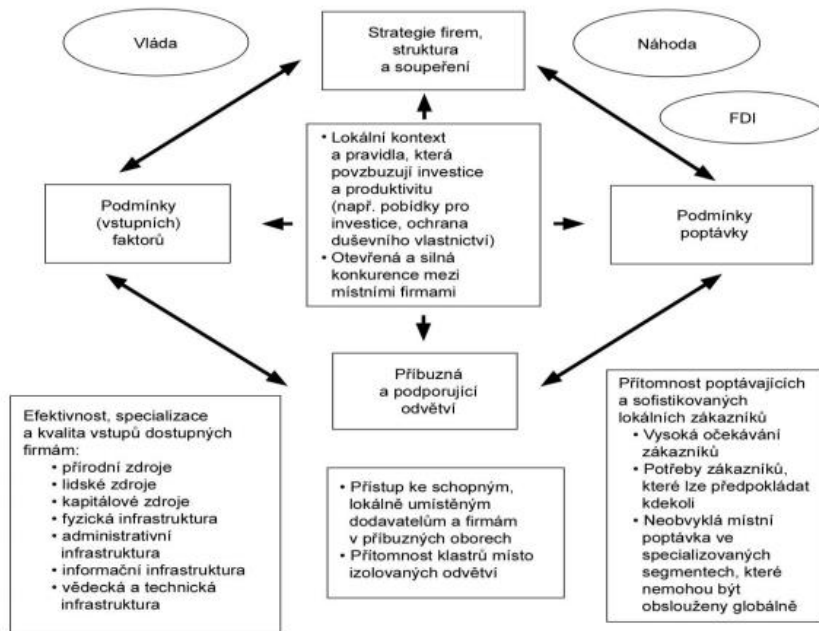
V tomto modelu firemní strategie představuje hledání nejvhodnější cesty firmy ke konkurenceschopnosti, také zohledňuje zákazníka, prosazuje inovace a reaguje na aktuální potřeby trhu. Zatímco rivalita v klastru jednoznačně posiluje konkurenceschopnost pomocí inovací.

- Příbuzná a podpůrná odvětví

Jedná se o situaci na trhu, kdy dochází k přítomnosti kritického množství schopných lokálních subdodavatelů a konkurenceschopných podniků v rámci jednoho či více příbuzných odvětví z hlediska technologií, pracovních sil a znalosti zákazníků. Integrovanými podmínkami pro inovace jsou jejich specializované vstupy.

Diamant konkurenční výhody je doplněn i o roli vlády a veřejného sektoru. Další podstatnou úlohu mívá v podnikatelském prostředí přítomnost zahraničních investorů a důležitý vliv pochází od sousedních zemí (Pavelková et al., 2009).

Obrázek 4: Porterův diamant

Zdroj: Pavelková et al., 2009

3.5. Výhody členství v klastru

Informace

Klastr funguje jako informační platforma pro své členy. Ti získávají informace snadněji, rychleji a většinou zdarma od řídicí jednotky klastru, podpůrných institucí a členů navzájem, které by pravděpodobně jako izolovaná firma nikdy nedostali. Pokud jde o informační tok, nejedná se pouze o jednostranný tok od řídicí jednotky klastru směrem k členům, ale proudění musí být oboustranné a neustále aktuální. Pro všechny členy klastru platí, že poskytování a sdílení informací patří mezi základní prvek samotného fungování.

Komunikace

Klastr představuje prostor pro odstraňování bariér, jelikož řada podniků trpí přehnanou uzavřeností pro své okolí. Otevřená komunikace je dobrou známkou partnerské rovnocennosti, již obohacuje jak samotného člena, tak členy navzájem. Proto se v rámci klastru pořádá řada společenských akcí, kde je cílem rozvíjet vzájemně propojenou síť (Průmyslové klastry, 2003).

Spolupráce

Kooperaci je klastr předurčen, jelikož se jedná v podstatě o síť několika firem. Členové mohou nacházet společné problémy, nebo naopak hledat nové příležitosti, přičemž jejich spolupráce musí být kombinována se zachováním konkurence a rivality. Klastr pomáhá v identifikaci společných projektů, organizaci kontaktů, jednání a odborné konzultaci, a dále nachází vhodné partnery uvnitř klastru. Funkce klastru může iniciovat kooperační projekty s cílem dosažení synergických a nákladově úsporných efektů.

Vzdělávání

Vzdělávací služby pro členy klastru vycházejí z jejich konkrétních potřeb. Důležité je, aby pořádané semináře přitáhly pozornost nositelů nových poznatků (jako je např. CzechInvest, CzechTrade apod.), protože organizovaným způsobem pokrývá celou škálu dynamických firem, a tak umožní pružné šíření těchto poznatků (Průmyslové klastry, 2003).

Poradenství a lobbying

Kdokoliv z prostředí klastru, může těžit z koncentrace informací, osobností, kontaktů a příležitostí, které jsou s klastrem pevně spjaty. Poradenské centrum zajišťuje řídicí jednotka klastru a dle zaměření a potřeb klastru může poskytovat pomoc při získávání informací o národních a nadnárodních vládních podpůrných programech, dále zpracování žádostí na čerpání finančních prostředků z Evropských strukturálních fondů nebo nalezení vhodného partnera. Klastr také umožňuje posilovat hospodářskou spolupráci mezi veřejnými institucemi, státní správou a samosprávou, politickou a hospodářskou sférou.

PR a marketing

Propagace jednak láká nové členy do klastru, ale snaží se i nastolit důvěru a pozitivní postoj vůči danému průmyslovému odvětví a celému regionu. Základním prvkem je vybudování společné identity firem v klastru. Přidanou hodnotu pro klastr i jednotlivé členy přináší sounáležitost s legem klastru, řada finančně i organizačně náročných akcí v rámci Public Relations, médií, internetu, zpracování prezenčních materiálů a publikací včetně jazykových překladů a jejich šíření. Marketing tudíž nese užitek každému členu, i když se o náklady na tuto činnost s ostatními dělí. Významným cílem marketingu klastru je přilákat zahraničního investora (Průmyslové klastry, 2003).

Produktivita

Členové klastru mají snadnější cestu k zvyšování produktivity tím, že získávají např. přístup ke specializovaným vstupům a pracovním silám, přístup k optimalizaci dodavatelského řetězce, přístup k informacím, přehled o možnostech doplňkových aktivit chybějících v klastru, možnost sdílení nákladů a investic, přístup k institucím a v neposlední řadě možnost porovnání vlastní výkonnosti s jinými členy (benchmarking).

Inovace

Hlavním cílem podpory inovací v klastru je rozvoj výrobků s vyšší přidanou hodnotou. Firmy, jež jsou součástí klastru, vnímají zřetelně a rychleji nové technologické, provozní a dodavatelské možnosti a nové potřeby zákazníků. Neustálým kontaktem si firmy navzájem vyměňují informace o vyvíjející se technologii, dostupných součástkách a strojích, nových službách a marketingových koncepcích. Další výhodou je více společně zapojených firem do inovací, ve kterých sdílejí celkové náklady na vývoj a vytváří se silné vazby firem s vědci, výzkumníky a vývojovými pracovníky (Průmyslové klastry, 2003).

Internacionalizace

Činnost klastru podporuje vznik mezinárodně konkurenceschopného podnikání. Pro stimulaci exportu jsou členům klastru zpřístupněny informace o zahraničních firmách, trzích a především jejich trendech, které mohou záměry firem ovlivňovat jak pozitivně, tak i negativně. Internacionalizace zahrnuje i propagaci klastru, firem a jejich výrobků v zahraničí, hledání partnerů pro společné podniky a podporu vzniku společných podniků. Podstatnou roli hrají zahraniční investice, ať už se jedná o podniky z klastru, jež je přitahují, nebo ty, které chtějí v zahraničí investovat samy. Jelikož je klastr nepřehlédnutelný, tyto aktivity usnadňuje a umožňuje využívat společných zkušeností a informací.

Konkurenceschopnost

Konkurenceschopnost je zde chápána jako výsledek produktivity a inovací, nikoliv nízkých mezd, nízkých daní a podhodnocené měny. Pokud je daná firma neproduktivní, nepomůže jí pouze členství v klastru. Produktivní firma uplatňuje sofistikované metody soutěže, využitá pokrokové technologie, nabízí jedinečné výrobky či služby, zvyšuje přidanou hodnotu svých výrobků. Existují 3 významné způsoby, kterými klastry ovlivňují

konkurenceschopnost: zvyšování produktivity vlastních firem nebo celého odvětví, zvyšování kapacity vlastních firem pro inovace, stimulace vzniku nových podnikatelských subjektů podporující inovace a rozšiřujících klastr (Průmyslové klastry, 2003).

3.6. Přínosy klastrů

3.6.1. Přínosy pro firmy

Poskytují úspory z rozsahu a snižují náklady: Členové klastru získávají příležitost dosáhnout kritického množství v klíčových oblastech, to jim přináší úspěch. Pokud by firmy pracovaly izolovaně, kladného výsledku by pravděpodobně nedosáhly, spolupráce jim otevírá nové trhy a také snižuje náklady.

Snižují omezení menších firem a zvyšují specializaci: V rámci klastru se sdružují firmy z různých článků hodnotového řetězce, díky tomu je menším firmám umožněna specializace a spolupráce při konkurenci proti větším a vertikálně propojeným firmám. Koope-race s většími společnostmi poskytuje malým podnikům přístup na mezinárodní trhy, na které mají přístup právě ty velké společnosti v daném klastru (CzechInvest, 2007).

Zvyšují místní konkurenci a rivalitu: Soupeření podporuje ve firmách inovace, pomocí nichž se snaží zlepšovat efektivitu a samozřejmě konkurenceschopnost, aby se udržely „ve stádu“.

Zvyšují rychlost přenosu informací a technologií: Tato výhoda vzniká v důsledku blízkosti firem, silných vazeb mezi nimi a mimo jiné i vysokou konkurenční podstatou klastru.

Zvyšují moc a hlas menších firem: Malé podniky nemají téměř žádnou schopnost ovlivňovat řadu událostí ani lobbovat u vlády za zlepšením služeb a infrastruktury. Ovšem členstvím v klastru mohou malé firmy změnit sled událostí pomocí networkingu.

Podněcují vládu k investicím do specializované infrastruktury: Snadnějším důvodem k investicím je sama viditelnost klastru, jakož i nákladová efektivita a vyšší návratnost investic, jež klastr představuje. Mezi investice do specializované infrastruktury patří zřízení školních středisek, technologických institutů, výzkum a vývoj podporovaný vládou nebo zajištění nákladného výrobního zařízení, které je nutné pro místní průmysl.

Umožňují efektivní propojení a partnerství: Skutečnost, že klastry jsou viditelnou a důležitou součástí daného průmyslového odvětví, podněcuje reakci akademických institucí k tvorbě partnerství. Iniciativa klastru poskytuje konkurujícím klastrům velmi důležité neutrální prostředí, kde mohou sdílet společné problémy či možnosti bez hrozby jejich soupeření (CzechInvest, 2007).

3.6.2. Přínosy pro univerzity

Univerzity sehrávají velmi významnou roli při inovacích, jež jsou důležitým diferenciatorem konkurenční výhody. V této oblasti je všeobecně akceptován koncept trojité šroubovice, který představuje spolupráci mezi vládou, průmyslem a akademickou sférou. Model ve skutečnosti funguje tak, že vláda pomocí finančních prostředků podporuje univerzity, aby připravovaly absolventy s potřebnými znalostmi splňujícími potřeby průmyslu. Vlády mimo jiné napomáhají výzkumu jak v podnicích, tak na univerzitách.

Aby absolventi univerzit byli dostatečně připraveni pro průmysl, jsou studijní plány vhodně uzpůsobeny studentům, musí existovat úzká spolupráce se skupinou společností ve specializovaných sektorech, která nabídne studentům možnost zdokonalení znalostí a zejména porozumění podnikatelským postupům a potřebám. Stejnou míru důležitosti má těsné spojení s podnikatelskou komunitou za účelem lepšího zaměření aktivit výzkumu a vývoje, tedy i vytvoření přitažlivější obchodní nabídky univerzity pro zákazníky nejen uvnitř klastru. Tato činnost může generovat příjmy, čímž se uzavírá pomyslný kruh a umožňuje zlepšení infrastruktury a získat kvalitnější učitele, to následně přiláká kvalitnější studenty (CzechInvest, 2007).

3.6.3. Přínosy pro regionální samosprávy

Podstatným a úspěšným nástrojem regionálního rozvoje je právě klastrování. Činnost klastru poskytuje fórum pro dialog mezi hlavními aktéry v regionu se zaměřením na růst. Základem každého klastru se stává činnost zaměřená na ekonomický rozvoj, jež zahrnuje dílčí záměry celého hospodářského rozvoje, jako je např. zvyšování dovedností, lákání investorů a rozvoj malého a středního podnikání v regionu. Řada vlád zemí OECD považuje tento přístup za nejmocnější. Zdárným příkladem efektivního partnerství soukromého a veřejného sektoru mohou být řídicí skupiny klastru, které jsou nápomocné pro úsporné nákupy ze strany veřejné sféry, která se zároveň dozvídá potřebné informace o potřebách podnikatelů (Businessinfo, 2015c).

3.7. Proces vzniku a rozvoje klastru

3.7.1. Mapování klastrů

Tzv. „mapování“ představuje identifikaci klastrů. Účel mapování klastrů spočívá v rozpoznání a popisu existujících či potenciálních oblastí konkurenčních výhod, jež mají potenciál dalšího rozvoje. Cílem tohoto procesu je za prvé určit, jestli v rámci perspektivního odvětví existuje potenciál pro vznik a rozvoj klastru, za druhé je třeba definovat společné cíle a strategie, které mohou být nadále rozvíjeny (Mareš, 2007).

Mapování zahrnuje následující činnosti:

- rozpoznání aktuálních nebo potenciálních klastrů v krajích, okresech či městech ČR;
- identifikování ústřední překážky a příležitosti pro členské firmy a ostatní aktéry, včetně univerzit a výzkumných středisek;
- tvorba kompletních akčních plánů a strategií pro skupiny aktérů s cílem vyřešit společné problémy a příležitosti za pomoci státní finanční podpory (Businessinfo, 2015b).

3.7.2. Metody identifikace klastrů

Metody používané k identifikaci klastrů se obecně dělí do dvou základních skupin.

- **Kvantitativní metody**

První skupinou jsou kvantitativní metody, jež pracují s údaji o počtu zaměstnanců, přidané hodnotě, či tržeb podle odvětví. Těchto metod využívaných k identifikaci klastrů existuje celá řada. Volba vhodné metody vždy závisí na konkrétním typu klastru a vaze mezi jeho členy, které je třeba identifikovat (Pavelková et al., 2009).

Koeficient lokalizace

Představuje nejpoužívanější metodu, která je řazena mezi relativně jednodušší, je vhodná ke statistickému vyhledávání lokálních a regionálních klastrů. Koeficient lokalizace (LQ) vyjadřuje, kolikrát je podíl odvětví na zaměstnanosti v regionu vyšší v porovnání s celostátním průměrem.

Výpočet:
$$LQ = \frac{x/X}{y/Y}$$

LQ...koeficient lokalizace zaměstnanosti v regionu

x...počet zaměstnanců, pracujících v odvětví v určitém regionu

X...celkový počet zaměstnanců v regionu

y...počet zaměstnanců, pracujících v daném odvětví v zemi

Y...celkový počet zaměstnanců v zemi

Je-li hodnota LQ větší než jedna, platí, že dané odvětví je v regionu nadprůměrně zastoupeno. Pokud je výsledkem LQ číslo převyšující 1,2, regiony jsou označovány jako počáteční důkaz regionální specializace v daném sektoru (Pavelková et al., 2009).

Input – output analýza

Analýza je zaměřena na zjišťování vazeb k dalším odvětvím, čímž se získá soustava provázanosti oborů uvnitř regionu. Nejčastěji se hledají vzájemné vztahy u dodavatelských a odběratelských odvětví, jejichž spojitosti se poté kvantifikují (Stejskal & Kovárník, 2009).

Další metody

Příkladem dalších kvantitativních metod jsou Shift-share analýza, Giniho koeficient lokalizace, Ellisonův a Glaeserův index aglomerace nebo Maurel-Sédillotův index (Pavelková et al., 2009).

- **Kvalitativní metody**

Druhou skupinu tvoří kvalitativní analýzy, jež se často používají pro doplnění výsledků kvantitativních analýz. Do těchto metod patří rozhovory s experty a zástupci firem, již znají odvětví v regionu z hlediska praktických zkušeností. Jinou metodou jsou průzkumy sloužící ke zkoumání regionálních firem za účelem identifikace lokálních i nelokálních obchodních znaků. Důležitou složkou kvalitativních metod jsou případové studie, které zkoumají, jaký dopad měly klastry na rozvoj jejich regionů (Pavelková et al., 2009).

3.7.3. Mapa klastru

Mapu klastru je možno připravit na základě kvalitativní analýzy, pochopení dynamiky dodavatelského řetězce daného průmyslu a diskuzí s firmami. Účelem mapy klastru je hned několik faktů. Je třeba identifikovat významné obchodní a dodavatelsko-odběratelské vazby mezi různými odvětvími v klastru, dále demonstrovat mezery v klastru, které

pak mohou být zaplněny zahraničními či tuzemskými investicemi. Dále je vhodné specifikovat příležitosti pro posílení dodavatelských vazeb a přidané hodnoty na základě vyšší spolupráce, stejně tak i kapacity klastru pro exportní trhy či jako dodavatele pro nové zahraniční investory. Mimo to je nutné, aby byly nalezeny silné a slabé stránky z hlediska podmínek faktorů, vstupů i výstupů klastrů dle statistické analýzy a rovněž nalezeny hnací síly klastru potřebné pro zvyšování konkurenceschopnosti a inovací (Pavelková et al., 2009).

3.7.4. Přístupy ke vzniku klastrů

Existují 2 základní přístupy, které se vztahují ke vzniku a organizaci klastrů:

- **Zdola nahoru** (přirozené klastry): Tento přístup klastr iniciuje přirozenou potřebou na vytvoření těsnějších regionálních sítí a firemní spolupráce. Znakem je spontánní rozvoj vazeb kooperace a společných strategií. Z rostoucí intenzity vazeb se postupně vyvíjí potřeba klastrové iniciativy nebo i hlubší organizace při rozvoji klastru, kde dochází k formalizaci vazeb.
- **Shora dolů** („zkonstruované“ klastry): V tomto přístupu nedochází k přirozenému vnitřnímu rozvoji klastrů, jelikož zde jsou klastry iniciovány a organizovány zvenčí, nejvíce ze strany zástupců státní správy. K upevnování úmyslu klastrování je zde klíčový rozvoj sociálního kapitálu, dále vytvoření či posílení mechanismů pro budování důvěry, následná formulace vize a strategie a v konečné fázi realizace určitých akcí (Pavelková et al., 2009).

3.7.5. Vývojová stádia klastru

Vývojový proces klastrů zahrnuje celkem 6 vývojových stádií.

1. stadium, embryonální fáze – formace prvních firem dle místních specifických podmínek, plus následné odštěpení dalších.
2. stadium, růstová fáze – tvorba skupiny specializovaných dodavatelů, servisních podniků a speciálního trhu práce.
3. stadium, rozvojová fáze – formace nových organizací, jež obsluhují firmy v klastru.
4. stadium, vrcholová/ fungující fáze – přitáhnout firmy zvenčí, přilákat kvalifikovanou pracovní sílu, zároveň vytvořit vhodné podmínky pro růst nových firem.
5. stadium, poklesová fáze – tvorba neobchodních a netržních vazeb a vztahů.

6. stadium, úpadková fáze – hrozba úpadkovou etapou z příčiny uzavření se klastrem do sebe v daném regionu (Lednický & Vaněk, 2004).

3.7.6. Životní cyklus klastru

Bílá kniha klastrových politik popisuje následující stádia vývoje klastrů:

- Shlukování firem a dalších členů – pokud se jedná o přirozený klastar, spolupráce je spontánní. V případě iniciativy nastává většinou konsens o spolupráci a společných aktivitách.
- Vznik jádra klastru – jde o stádium embrya, kdy firmy začínají realizovat své záměry, budovat a rozvíjet klastrovou síť. Tyto firmy vytváří jádro klastru.
- Rozvoj klastru – jestliže se klastar vyvíjí správným směrem, tak přitahuje nové firmy často díky atraktivitě regionu a vhodnými příležitostmi pro podnikání. Výsledkem je vznik nových síťových vazeb mezi všemi aktéry klastru.
- Zralost – když klastar dosáhne kritického množství členů, obvykle rozšíří svou síť o prvky jiného druhu, např. spolupráce se sousedními klastry nebo regiony, rozšíření dosavadních aktivit a jiné.
- Transformaci či zánik klastru (Andersson, Schwaag-Serger, Sörvik&Hansson, 2004).

3.8. Financování klastrů

Pro úspěšný rozvoj klastru je podstatným faktorem financování, tedy přístup k finančním zdrojům. Management klastru by měl mít k dispozici dostatečný rozpočet, aby byl schopný uskutečnit plánované aktivity, a tím naplnit vizi klastru. Výhodou dobře financovaných klastrů je snadnější dosahování velmi náročných a ambiciózních cílů (Pavelková et al., 2009).

Tři základní modely financování klastrů a klastrových iniciativ:

a) Soukromý sektor

Finanční zdroje pocházejí většinou od firem zapojených do klastru. Obvykle se na financování podílí větší mírou jeden nebo několik vůdčích podniků, ti využívají aktivit klastru k organizaci a optimalizaci svého dodavatelského řetězce. Za finanční zdroj soukromého sektoru jsou považovány členské poplatky firem a spolufinancování dohodnutých projektů. Dalším zdrojem soukromého sektoru pocházející od subjektů mimo klastar bývají

bankovní produkty, sponzorství či jiné partnerství. Mezi bankovními produkty nalezneme finanční poradenství, financování klastru i potřeb jeho členů. Poslední uváděnou možností na získání financí od soukromého sektoru je uváděn rizikový kapitál, přímé zahraniční investice a sítě investorů (Pavelková et al., 2009).

b) Veřejný sektor

Financování klastrů čistě veřejným sektorem je vzácnější. K tomuto stavu dochází ojediněle u nových strategicky významných odvětví (např. biotechnologie, optoelektronika, atd.). Mezi zdroje veřejného sektoru patří rozpočty krajských i municipálních samospráv, dále rozpočty univerzit a finanční pomoc ze strukturálních fondů EU, která představuje nejdůležitější složku financování klastrů. Do financování klastrů se také může zapojit stát prostřednictvím státních fondů, které nabízejí programy jednotlivých ministerstev (MPO, MŠMT), (CzechInvest, 2007).

c) Soukromý a veřejný sektor

Na financování klastru se podílejí oba zmíněné sektory, jde o jejich kombinaci a nejčastější situaci. Veřejný sektor se do financování zapojuje tehdy, pokud vidí v podpoře klastrů nástroj k rozvoji regionální průmyslové dynamiky. Příkladem může být model společného financování s pomocí strukturálních fondů, regionálních a státních rozpočtů formou grantových schémat a programů (CzechInvest, 2007).

4. Klastrová politika a podpora klastrů v ČR

4.1. Počátky klastrové politiky v ČR

Klastrová politika je zaměřena na podporu sdružování firem, pracovních sil, znalostí a veřejných subjektů, aby zvýšila konkurenceschopnost regionů a míru inovací. Dále se snaží posílit rozvoj vědy a výzkumu, průmyslu, obchodu a zároveň chce pozvednout celkovou ekonomickou výkonnost (Stejskal, 2011).

Počátek rozvoje klastrové politiky v České republice je zachycen až v době příprav země na vstup do Evropské unie (v souladu s Lisabonskou smlouvou přijatou na jaře roku 2000). V té době měla být podpora klastrů realizována pouze finanční formou. Nový nástroj se podařilo zakotvit v mnoha strategických rozvojových dokumentech nejen na národní, ale i regionální úrovni. Tyto dokumenty se velmi obsahově lišily dle jednotlivých resortů, a tak došlo hned z počátku k význačné asymetrii pojmu klastr. Význam pojmu byl přetransformován podle potřeb daného ministerstva (Stejskal, 2011).

V České republice byla koncepce klastrů poprvé nastolena v roce 2001 jako jedna z možností, jak řešit urgentní problémy týkající se transformace ekonomiky země (rostoucí nezaměstnanost, nízká konkurenceschopnost, aj.). S největšími problémy se potýkal Moravskoslezský kraj, typický zástupce staršího průmyslového regionu, ve kterém převládala pracovně náročná odvětví. Tento kraj procházel už od 90. let obtížnou restrukturalizační převládajícími odvětví těžkého průmyslu. Pomocť tomuto kraji se snažila Česká státní agentura pro podporu podnikání a investic, CzechInvest, která podnítila projekt na ověření klastrového přístupu v České republice s cílem jeho uplatnění v národních rozvojových politikách. V rámci předvstupního fondu EU programu PHARE bylo v prosinci 2001 vyhlášeno výběrové řízení na „Studii proveditelnosti průmyslových seskupení na severní Moravě pro cílenou státní podporu“. Zrealizovaná studie od PE International dala možnost zmapování a vyhodnocení klastrů v Moravskoslezském kraji. Mimo jiné přispěla k obecnému povědomí o smysluplnosti zavádění konceptu klastrů a klastrové politiky v České republice (Pavelková et al., 2013).

V rámci studie byly vymezeny 2 hlavní cíle:

- Identifikace regionálního uskupení v průmyslových odvětvích s konkurenční výhodou jak skutečnou, tak i potenciální.

- Zjištění, jak může být každý odhalený potenciál účinně prováděn prostřednictvím vytvoření akčních plánů pro vybraná průmyslová uskupení. Získané výstupy mají sloužit jako vstupy pro budoucí návrhy na financování s pomocí fondů EU.

Vybraná průmyslová uskupení splňující kritéria klastru měla ve výsledku dostat komplexní a cílovou podporu do oblastí ekonomické činnosti, jako je získávání zahraničních investic, správa majetku, malé a střední podniky, věda a výzkum atd. (Pavelková et al., 2013).

4.2. Vývoj podpory rozvoje klastrů ve strategických dokumentech ČR

Vstup České republiky do EU značně přispěl k zařazení klastrové politiky do strategických rozvojových dokumentů v ČR.

Obrázek 5: Strategické rozvojové dokumenty v ČR

Zdroj: Pavelková et al., 2013

Strategie hospodářského růstu ČR je základním strategickým dokumentem, který je nadřazen všem ostatním. Strategie byla přijata v roce 2005 a znázorňuje klíčový prvek koordinace hospodářské politiky v ČR. Jde o koncepční materiál, jenž vymezuje rozvojové priority ČR, principy a nástroje vedoucí k hospodářskému růstu a udržitelnému rozvoji

naší země. Zmíněná strategie se zaměřuje na pět oblastí, na kterých stojí konkurenceschopnost české ekonomiky. Jsou jimi institucionální prostředí, infrastruktura, výzkum, vývoj a inovace (Stejskal, 2011).

Dalšími strategickými dokumenty ovlivňující rozvoj klastrů jsou čtyři skupiny dokumentů, které znázorňuje Obrázek 5. První skupinu tvoří specifické klastrové dokumenty, které jsou zpracované pod gescí Ministerstva průmyslu a obchodu. Je řeč o *Národní klastrové strategii*, již byla schválena vládou ČR dne 18. července 2005 s cíli a opatřeními rozvoje klastrů na období 2005-2008. *Národní klastrová strategie* byla v souladu se Strategií hospodářského růstu ČR a také s Národní inovační strategií. Vytvořen byl doplňující dokument s názvem „*Národní klastrová studie*“ (Pavelková et al., 2013).

Národní klastrová strategie představovala důležitý krok v podpoře rozvoje klastrů v České republice. Tento dokument sumarizuje obecné zásady, hlavní důvody, opatření a cíle aplikace úspěšného ekonomického modelu klastrů v podmínkách našeho státu. Strategie klade velký důraz na důležitost konkurenceschopnosti, spolupráce, inovace, vědy a výzkumu, vzdělání a nepochybně podpory rozvoje malých a středních podniků. Mimo jiné je zde zmíněna naléhavost existence klastrů za účelem propojení vztahů ministerstev a regionů v České republice. Klastrová strategie plánovala realizovat několik dalších aktivit, aby dosáhla vytyčených cílů (např. podpora rozvoje klastrové politiky, podpora klastrových specialistů a manažerů, mapování existujících klastrů, rozvoj klastrů a měření jejich úspěšnosti) (Neužilová, 2006).

Bohužel k naplnění tohoto dokumentu nikdy nedošlo, stejně tak i k jeho aktualizaci a vyhodnocení. Další smutnou realitou je, že ani v roce 2010 nebyla *Národní klastrová strategie* vydána na delší období. Je patrné, že výše uvedená tvrzení utvrzují fakt o nesprávném pochopení problematiky klastrů v ČR v počátku jejich vzniku (Stejskal, 2011).

Druhá skupina strategických dokumentů, které podporují rozvoj klastrů, byla zpracována v rámci „**Strategie regionálního rozvoje ČR pro léta 2007-2013**“ (schválena vládou 17. 5. 2006). Kromě toho sem patří samostatný národní dokument na úrovni České republiky - *Strategie rozvoje krajů na úrovni regionů NUTS3*, jež byly v některých krajích zpracovány. Skupinu uzavírají Programy rozvoje krajů připravované v období 2005-2006. Všechny zmíněné dokumenty vznikaly v gesci Ministerstva pro místní rozvoj a v jednotlivých krajích (Pavelková et al., 2013).

Na nové probíhající programovací období zpracovalo MMR dokument nesoucí název „**Strategie regionálního rozvoje ČR 2014-2020**“, který představuje základní koncept v oblasti regionálního rozvoje. Problematiku klastrů tu nalezneme v Prioritní oblasti Regionální konkurenceschopnost v Prioritě 1 – Využití potenciálu rozvojových území. Konkrétně jde o opatření 1.1 Podpora transferu znalostí mezi výzkumným a podnikatelským sektorem, které je definováno následovně: „*Opatření je zaměřeno na podporu podnikatelských inkubátorů, inovačních center, inovací samotných, vědecko-technologických parků, center pro transfer technologií a klastrů, a jejich propojování s univerzitami, včetně podpory rozšíření jejich mezinárodní spolupráce apod.*“ (Strukturální fondy, 2013).

Ve třetí skupině strategických dokumentů nalezneme seskupení rozvíjející národní systém inovací. „**Národní inovační strategie**“ je výchozím dokumentem schváleným vládou 23. 3. 2004. Na tuto strategii navázal dokument schválený vládou 7. 7. 2005 a pojmenovaný „**Národní inovační politika České republiky na léta 2005-2010**“ (Pavelková et al., 2013).

Národní inovační strategie ČR 2012-2020 byla schválena vládou 27. 9. 2011, má za hlavní cíl posílit význam inovací a využívat špičkové technologie jako zdroje konkurenceschopnosti ČR a zároveň zvyšovat jejich přínos pro dlouhodobý hospodářský růst, pro tvorbu kvalitních míst a pro rozvoj kvality života na území ČR. Strategie je členěna do 4 prioritních os (Excelentní výzkum, Rozvoj spolupráce pro transfer znalostí mezi podnikovým a akademickým sektorem, Inovační podnikání, Lidé: hlavní nositelé nových nápadů a iniciátoři změn), ty jsou dále rozpracovány do cílů pro naplnění stanovených priorit (Databáze Strategii, 2015).

Dokument Národní inovační politika České republiky na léta 2005-2010 obsahuje toto znění: „*Za jeden z klíčových nástrojů regionální inovační politiky je nyní ve světě považováno vytváření klastrů s cílem zvýšit inovační aktivity v daném teritoriu.*“. Přestože se problematika klastrů v ČR v tomto období nachází teprve v začátcích, pozitivem je program KLASTRY, jenž se stal součástí OPMP 2004-2006. Na podporu klastrů byla navržena 3 opatření:

- Upravit podmínky programu KLASTRY, který byl vyhlášen v rámci OPMP s cílem lepší dosažitelnosti pro zájemce o účast pro rok 2006 a zejména roky 2007-2013.

- Pro kontrolu a hodnocení efektů i výsledků dosažených na bázi klastrů jako nástroje regionální inovační politiky zformovat účinný monitorovací a hodnotící systém.
- Vybrat a připravit odborníky a manažery pro výkon klastrových iniciativ jako organizační a řídicí nadstavby nad celými klastry (Výzkum, 2015).

Třetí skupinu uzavírají a doplňují regionální inovační strategie zpracované ve vybraných krajích. Tyto strategie by měly být nápomocné k rozvoji regionálních systémů inovací. Dokumenty obvykle vznikají z vlastní iniciativy krajů, tedy bez koordinace s Národní inovační strategií (Pavelková et al., 2009).

Poslední čtvrtá skupina strategických dokumentů podporující rozvoj klastrů zahrnuje dokumenty politiky soudržnosti EU, jež byly navrženy pro využívání strukturálních fondů pro období 2007-2013 (Pavelková et al., 2013).

Patří sem „**Národní rozvojový plán České republiky 2007-2013**“, který představuje aktualizaci Národního rozvojového plánu ČR 2004-2006. Zmíněný dokument přichází s novým přístupem k procesu programování a Česká republika má nové ambice jako plnohodnotný člen EU, jde především o přehodnocení pozic v hospodářské, institucionální a politické oblasti. Národní rozvojový plán ČR je východiskem pro zpracování návrhu Národního strategického referenčního rámce (Strukturální fondy, 2006).

Velmi podstatný je také „**Národní strategický referenční rámec ČR 2007-2013**“ přijat 27. 7. 2007 Evropskou komisí a znázorňující základní programový dokument ČR pro využívání fondů EU v období 2007-2013. V analytické části tohoto dokumentu nalezneme na jedné straně identifikaci klíčových silných stránek České republiky pro posilování její konkurenceschopnosti, na druhé stránce i problematická místa a slabé stránky, které mohou stát v cestě udržitelnému růstu ekonomiky a společnosti. Národní strategický referenční rámec udává systém operačních programů politiky hospodářské a sociální soudržnosti 2007-2013 (Strukturální fondy, 2009).

V období 2007-2013 je explicitní zařazení podpory klastrů v programových dokumentech strukturálních fondů následující:

- národní strategický referenční rámec ČR 2007-2013,
- operační program Podnikání a inovace,
- regionální operační programy,

- operační program Praha – Konkurenceschopnost,
- operační program přeshraniční spolupráce,
- operační program Meziregionální spolupráce,
- operační program Nadnárodní spolupráce (Pavelková et al., 2009).

Pro současné programové období 2014-2020 byla zpracována „**Dohoda o partnerství pro programové období 2014-2020**“ (schválena Evropskou komisí 26. 8. 2014), jež nahradila Národní strategický referenční ČR 2007-2013. Dohoda o partnerství je základním zastřešujícím dokumentem pro čerpání finančních zdrojů z Evropských strukturálních a investičních fondů. Téměř 24 miliard EUR bylo vyčleněno pro čerpání Českou republikou. Tato dohoda analyzuje současnou socioekonomickou situaci České republiky na základě evropských, národních i regionálních strategických dokumentů, dále analyzuje zdejší disparity, rozvojové potřeby a potenciál. Zároveň dohoda definuje priority a očekávané výsledky pro celé programové období (Strukturální fondy, 2014).

Celkem bylo vymezeno 10 národních operačních programů pro programové období 2014-2020, dále 5 programů přeshraniční spolupráce a 6 programů nadnárodní a meziregionální spolupráce (Strukturální fondy, n. d.).

4.3. Organizace podporující rozvoj klastrů v ČR

Nejvýznamnějšími aktéry klastrové politiky ČR je **Ministerstvo průmyslu a obchodu ČR (MPO)** a jemu podřízená agentura pro podporu podnikání a investic **CzechInvest**. Oba uvedení jsou zodpovědní za koordinaci činnosti a programů zaměřených na klastry v České republice. MPO měla na starosti koncepční stránku fenoménu klastru a zavést klastrovou politiku v zemi. Jinou úlohu měla agentura CzechInvest, která byla pověřena aplikací v praxi a řízením programů strukturálních fondů podporujících klastry (Pavelková et al., 2013).

Ve své činnosti se **Agentura CzechInvest** zaměřovala na posílení konkurenceschopnosti české ekonomiky prostřednictvím podpory malých a středních podniků, podnikatelské infrastruktury, inovací i získávání zahraničních investic nejen v oblasti výrobních, ale i obchodních služeb a technologických center. V letech 2004-2007 byla agentura velmi aktivní a byla široce zapojena do problematiky klastrů zvláště při zavádění klastrové politiky, její propagaci a fungovala jako zprostředkující subjekt poskytující poradenství při podpoře klastrových organizací. Počáteční nadšení a euforie pro klastrově orientovanou

politiku a iniciativy prováděné na národní úrovni časem zeslábly, jelikož v období 2007-2010 nebyla klastrům věnována žádná podpora nad rámec vyhlášených výzev v OP Podnikání a inovace (Pavelková et al., 2013).

Ostatními orgány ústřední státní správy zapojených v mnoha případech velmi okrajově do klastrové politiky jsou Ministerstvo pro místní rozvoj, agentura CzechTrade a Českomoravská záruční a rozvojová banka a Hospodářská komora ČR (Stejskal, 2011).

V roce 2008 vznikla **Národní klastrová asociace (NCA)** jako iniciativa zdola. Asociace byla založena na základě celostátního průzkumu zájmu o tuto platformu rozhovory s manažery klastrů v jednotlivých krajích. Od roku 2010 je NCA činná v oblasti klastrové problematiky jako partner a konzultant pro centrální orgány, krajské vlády a facilitátory nových klastrů. Důkazem úspěchu této asociace je její partnerství ve strategickém projektu CluStrat, který je zaměřený na posílení inovací v klastrech díky identifikaci vynořujících se oborů. V roce 2012 asociace provedla pro MPO zmapování klastrových organizací v České zemi a následně i vyhodnocení jejich životaschopnosti. O rok déle NCA zahájila práci na projektu V4CLUSTERS, ten je spolufinancován z Mezinárodního visegrádského fondu (Pavelková et al., 2013).

4.4. Finanční podpora klastrů v ČR

V České republice se finanční prostředky klastrům začaly poskytovat v roce 2004, nejdůležitější složkou finanční podpory klastrů představují strukturální fondy Evropské unie a doplňkovou složkou jsou peněžní zdroje ze státního rozpočtu (Stejskal, 2001).

Období 2004-2006

První zkrácené programové období ČR v EU již zahrnuje aktivní podporu rozvoje klastrů v naší zemi, ta byla realizována díky programu KLASTRY v rámci OPPI a jeho priority 1 „Rozvoj podnikatelského prostředí“. Na existenci klastrů byl kladen velký důraz, jakožto nástroje pro podporu konkurenceschopnosti a národního růstu. Pod záštitou agentury CzechInvest se uvedený program jako první zaměřil na klastry a jejich rozvoj v ČR (Pavelková et al., 2013).

Program KLASTRY podporoval 2 typy projektů:

- a) Vyhledávání vhodných firem pro klastry, vyhodnocení přínosu a životaschopnosti klastru.

b) Zakládání a rozvoj klastrů.

První podprogram KLASTRY- VYHLEDÁVÁNÍ celkem podpořil 42 projektů z 60 přijatých žádostí o poskytnutí podpory ve výši 27,711 mil. Kč z původní požadované sumy 46,877 mil. Kč. Druhý podprogram KLASTRY – ZALOŽENÍ podpořil 12 projektů z celkových 17 žádostí o subvenci. Zde celková částka dotace dosáhla 140,477 mil. Kč z požadovaného obnosu 344,008 mil. Kč. Největší koncentrace podpory byla zaznamenána v Moravskoslezském, Jihomoravském a Královéhradeckém kraji (Ministerstvo průmyslu a obchodu, n. d.).

Podpora rozvoje a fungování klastrů v tomto období zahrnuje další možné zdroje finančních prostředků z jiných programů OPPI, např. program Inovace, Prosperita, Reality, Rozvoj lidských zdrojů atd. Mezi další zdroje subvence patří finanční prostředky od Ministerstva průmyslu a obchodu, Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy a i dalších zdrojů EU (Pavelková et al., 2009).

Období 2007-2013

V prvním celém programovém období, jehož se ČR účastnila jako řádný člen EU, byla podpora klastrů předmětem Programu SPOLUPRÁCE v rámci OPPI a jeho Priority 5 „Prostředí pro podnikání a inovace“. Cílem programu je vytvořit vhodné podmínky pro podnikání či zlepšit ty dosavadní. Dále podporovat inovace a rozvoj konkurenční výhody díky zkvalitňování vazeb mezi výzkumem, vysokými školami a podnikatelskou sférou. Tento program určil dohromady tři podporované aktivity, mezi které patří Klastry, Technologické platformy a Aktivity související s implementací programu a generováním projektů (Ministerstvo průmyslu a obchodu, 2013).

Kladně byl hodnocen tento nový program oproti svému předchůdci, protože byl pojat širěji ve smyslu oborovém. Naopak tu chybí určité oblasti, jednou z nich je i mapování klastrů (Pavelková et al., 2013).

Program Spolupráce vyhlásil celkem 2 výzvy pro možnost čerpání podpory, s tím že druhá výzva byla prodloužena a někde označována i za 3. výzvu. V roce 2009 bylo během první výzvy finančně podpořeno 17 projektů vyžadující dotace v souhrnné hodnotě 575 mil. Kč. Zatímco druhá výzva přijala 24 projektů a požaduje dotaci v celkové hodnotě 757 mil. Kč. Průměrná výše dotace pro jednotlivé klastry v těchto výzvách dosahuje 32,5

mil. Kč. Nejaktivnější klastry v čerpání dotací z těchto výzev nalezneme v Moravskoslezském a Jihomoravském kraji, nově přední příčku zaujímá i Středočeský kraj (Pavelková et al., 2013).

I v této době byly implementovány další operační programy s podstatnou úlohou v oblasti rozvoje klastrů v ČR. Jedná se obzvláště o OP Výzkum a vývoj pro inovace – zaměřený na propagaci a komercializaci, OP Lidské zdroje a zaměstnanost – orientovaný na posílení zaměstnanosti na trhu práce a OP Vzdělávání pro konkurenceschopnost (Pavelková et al., 2013).

Období 2014- 2020

V probíhajícím programovém období klastrová politika nachází oporu v OP Podnikání a inovace pro konkurenceschopnost (OPPIK). Prostřednictvím OPPIK dochází k naplnění Dohody o partnerství v oblasti zvýšení konkurenceschopnosti (Pavelková et al., 2013).

Malé a střední podniky jsou hlavními příjemci podpory z uvedeného operačního programu v dotačním období 2014-2020. Dotace podpoří zejména projekty namířené na vývoj, výzkum a inovace, úspory energie a ICT řešení. Cílem programu je usnadnit tuzemským podnikům expanzi do zahraničí.

Operační program je rozdělen do 4 tematických prioritních os, hned 2 prioritní osy zahrnují program podpory s tematikou klastrů. Prioritní osa 1 „Rozvoj výzkumu a vývoje pro inovace“ obsahuje program SPOLUPRÁCE, stejný program patří i do Prioritní osy 2 „Rozvoj podnikání a konkurenceschopnosti malých a středních podniků“ (Enovation, 2015).

Na program SPOLUPRÁCE jsou alokovány přibližně 2 mld. Kč. Program má v plánu podpořit 4 vytyčené aktivity: Kolektivní výzkum, Sdílená infrastruktura, Internacionalizace klastru a Rozvoj klastrové organizace. Jednotlivý žadatelé mohou získat dotaci ve výši 0,5 mil. Kč – 16 mil. Kč (dle jednotlivých aktivit), (Enovation, 2015).

29. května 2015 byla vyhlášena první výzva programu podpory Spolupráce – klastry z prioritní osy 1. Cílem výzvy je podpořit rozvoj inovačních sítí – klastrů jako nástroje pro zesílení intenzity společných výzkumných, vývojových a inovačních aktivit mezi podnikateli a výzkumnou sférou. Plánovaná výše alokace má dosáhnout částky 500 000 000 Kč (Strukturální fondy, 2015).

5. Metodika práce

Diplomová práce analyzuje klastry v České republice od samotného začátku klastrové politiky v naší zemi až po současnost na základě získaného teoretického potřebného základu. V práci jsou použity metody jako analýza, syntéza, komparace, jenž jsou doplněné o kvantitativní a kvalitativní data a vyhodnocení.

5.1. Studium odborné literatury vybrané problematiky

Jedná se o teoretické seznámení s problematikou, která se týká vzniku a rozvoje klastrů v České republice. Podkladem jsou odborné publikace a internetové zdroje domácí i zahraniční, zaměřeny na řešení problematiky klastrů.

5.2. Výběr zkoumaného vzorku

Definování vybraného souboru, který byl osloven a zařazen do výzkumu.

5.3. Příprava dotazníku

Dotazník využíváme jako nástroj pro získání relevantních informací o existujících klastrech, jejich zaměření, činnosti, možnostech jejich financování a přínosnosti pro jednotlivé kraje. Dotazník obsahuje celkem 23 otázek. Většina z nich je uzavřených či polo uzavřených, pouze v pěti případech se jedná o otevřené otázky, z nichž jedna není povinná. Tudíž připravený dotazník obsahuje 22 povinných otázek.

5.4. Sběr dat

V diplomové práci byla využita metoda sběru primárních dat – metoda dotazování, technikou dotazníkového šetření. Dotazníkové šetření bylo provedeno distribucí dotazníků prostřednictvím elektronické pošty a v případě potřeby prostřednictvím telefonických hovorů.

5.5. Vlastní zpracování

V praktické části práce jsou získaná data a poznatky z šetření zpracovány analýzou prvního a druhého stupně a graficky zobrazeny prostřednictvím grafů a tabulek. Součástí praktické části je dále rozdělení klastrů podle jejich existence na územích jednotlivých krajů a bude hodnocen jejich přínos pro daný kraj. V souhrnných výsledcích dle krajů figuruje aritmetický průměr a medián, kterými se vyhodnocuje celková komunikace a

spolupráce mezi členy, míra závislosti na dotacích, přínosy klastrů pro rozvoj kraje a způsoby financování klastrů.

6. Dotazníkové šetření

6.1. Výběr zkoumaného vzorku - existující klastry v České republice

Aktuální seznam fungujících klastrů v České republice doposud není k dispozici, tudíž je velmi obtížné určit přesný počet aktivních klastrů. Na webových stránkách Agentury pro podporu podnikání a investic CzechInvest můžeme nalézt 2 soubory se seznamem aktivních a existujících klastrů. První databáze nese název *Aktivní klastry a klastrové iniciativy v ČR*, kde nalezneme seznam 62 klastrů, ovšem tyto informace pochází z 18. 3. 2013. Druhá databáze se jmenuje *Existující klastry a klastrové iniciativy v ČR* s celkovým výčtem 79 klastrů, jako v předchozím případě i tento dokument není aktualizovaný a byl vytvořen 18. 3. 2013.

Po konzultaci s agenturou CzechInvest jsme se dozvěděli, že aktuální databáze s fungujícími klastry není vytvořená. Agentura podporuje klastry především z oblasti zpracovatelského průmyslu.

Další indicie k získání seznamu fungujících klastrů vedli k Národní klastrové asociaci (NKA). Obdrželi jsme nejaktuálnější mapu klastrových organizací s funkční webovou stránkou. Jedná se o soupis 48 klastrů s odkazem na jejich web, pouze 26 klastrů z celkových 48 je součástí NKA.

Abychom měli data co nejaktuálnější, přistoupili jsme k individuálnímu vyhledávání nejmladších klastrů vzniklých po roce 2013 prostřednictvím internetových zdrojů. Výsledkem bylo sestavení vlastní databáze, již vznikla z výše uvedených podkladů, s celkovým počtem 83 klastrů, viz Příloha č. 1.

6.2. Výsledky sociologického šetření

Analýza klastrů v České republice byla provedena na základě dotazníkového šetření, jež se zaměřilo nejen na identifikaci a charakteristiku klastu, ale i na jeho činnosti, přínosy pro společnost a možnosti jejich financování. Samotné šetření proběhlo ve 4 fázích od prosince 2015 do února 2016. Vzor dotazníku pro oslovené respondenty viz Příloha č. 2.

První fáze představovala distribuci dotazníků prostřednictvím elektronické pošty. Nebylo osloveno všech 83 klastrů, jelikož součástí první fáze byla selekce neaktivních a nefunkčních klastrů. Celkem jich bylo vyřazeno 27, důvodem pro vyřazení byla nefunkční webová stránka, neplatný kontaktní údaj a údaje o zániku či likvidaci v obchodním rejstříku firem.

Seznam 27 nefunkčních klastrů:

- CEVTECH, z.s.p.o.
- CGC-Czech Glass Cluster, družstvo
- Český řemeslný klastr, o. s.
- Energy Cluster, o. s.
- ERGO-MED-KLASTR o. s.
- Klastr ENWIWA
- Klastr inovativních technologií o. s.
- Klastr HYDROGEN-CZ, o. s.
- KLASTR KOMPOZITNÍCH MATERIÁLŮ, družstvo
- Klastr NUTRIPOL
- Klastr obnovitelných energetických zdrojů v MSK
- Klastr obnovitelných zdrojů energie, z.s.p.o.
- Klastr povrchové úpravy a.s.
- Klastr průmyslové inovace v dopravě, z.s.p.o.
- Klastr průmyslu a výzkumu pro aktivní život
- Klastr SPIN-ENERGETIKA CZ o. s.
- Klastr technické plasty, družstvo
- Klastr výrobců potravinářských technologií, družstvo
- Klastr Zelený Horizont, o. s.
- Klastr zpracovatelů odpadů, družstvo

- Knowledge Management Cluster, o. s.
- Královéhradecký lesnicko-dřevařský klastr, o. s.
- NO DIG Klastr
- NutriKlastr o. s.
- Slévárenský klastr, o. s.
- Technologicko - strojírenský klastr, o. s.
- Water Treatment Alliance, z.s.p.o.

Tento stav se dal předpokládat, jelikož seznam 83 klastrů je sestaven z dokumentu *Aktivní klastry a klastrové iniciativy v ČR* a z dokumentu *Existující klastry a klastrové iniciativy v ČR* plus z individuálního vyhledávání nejnovějších klastrů. Už na samém počátku tvorby seznamu jsme se domnívali, že všechny uvedené klastry nejsou v současné době činné. Po odečtení 27 nefunkčních klastrů se dostáváme k číslu 56. Tedy 100 %, kterých chceme dosáhnout vyplněním všech 56 dotazníků.

První fázi rozesílání dotazníků lze označit za úspěšnou, vrátilo se 15 vyplněných dotazníků ze všech, to představuje 26,79%.

Druhá fáze pojímala oslovení zbylých 41 klastrů, které v první fázi na požádání o vyplnění nereagovaly. Jednalo se o opětované rozeslání emailů s prosbou o zapojení se do výzkumu této práce prostřednictvím vyplnění přiloženého dotazníku. Výsledkem této fáze bylo 8 vyplněných formulářů, díky kterým se úspěšnost šetření zvýšila na 41,07%. Přitom se 2 z dotazovaných klastrů vyjádřily, že nemají zájem o podílení se na tomto výzkumu.

Třetí fáze byla totožná jako druhá fáze, ovšem méně úspěšná. Za malý úspěch se dají považovat pouze 2 vrácené vyplněné dotazníky, s nimiž se úspěšnost šetření dostává na 44,64% s celkově vyplněnými 25 dotazníky.

Čtvrtá fáze představovala oslovení klastrů prostřednictvím telefonátů. Bylo zavoláno těm, kteří měli platný kontaktní telefonní údaj s prosbou o vyplnění dotazníku, jež byl po schválení odeslán na příslušný email. Celkem bylo provedeno 16 telefonátů, které doznaly polovičního úspěchu. Výsledkem obvolávání, převážně manažerů klastrů, bylo 8 vyplněných dotazníků. Konečná úspěšnost analyzování klastrů v České republice představuje 58,92%.

Seznam klastrů, které spolupracovali a podíleli se na výzkumu

1. CZECH STONE CLUSTER, družstvo
2. KLACR
3. Bioklastr
4. Klastr aplikovaných biotechnologií
5. Český nanotechnologický klastr, družstvo
6. Atomex Group
7. Moravský lesnický klastr
8. Energeticko-technický inovační klastr
9. MedChemBio
10. CLUTEX - klastr technické textilie, z.s.
11. Jihomoravský stavební klastr z.s.
12. MoPharmaC - Moravian Pharma Cluster
13. Národní strojírenský klastr z.s
14. Plastikářský klastr
15. Hi-Tech inovační klastr
16. Klastr MECHATRONIKA z.s.
17. Czech Cloud Cluster s.p.o.
18. Nanoprogres z.s.p.o.
19. CzechBio
20. IT Cluster
21. Agroklastr Vysočina z.s.
22. Klastr výrobců obalů
23. Družstvo ENVICRACK
24. Moravskoslezský automobilový klastr
25. Network Security Monitoring Cluster
26. Bezpečnostně technologický klastr, z. s.
27. NDK,z.s.
28. NEK, z.s.
29. Klastr sociálních inovací a podniků SINEC z.s.
30. Klastr českých nábytkářů, družstvo
31. česko-slovenský průmyslový klastr
32. Moravský letecký klastr

33. Klastř přesného strojírenství Vysočina

Oborové zaměření klastrů

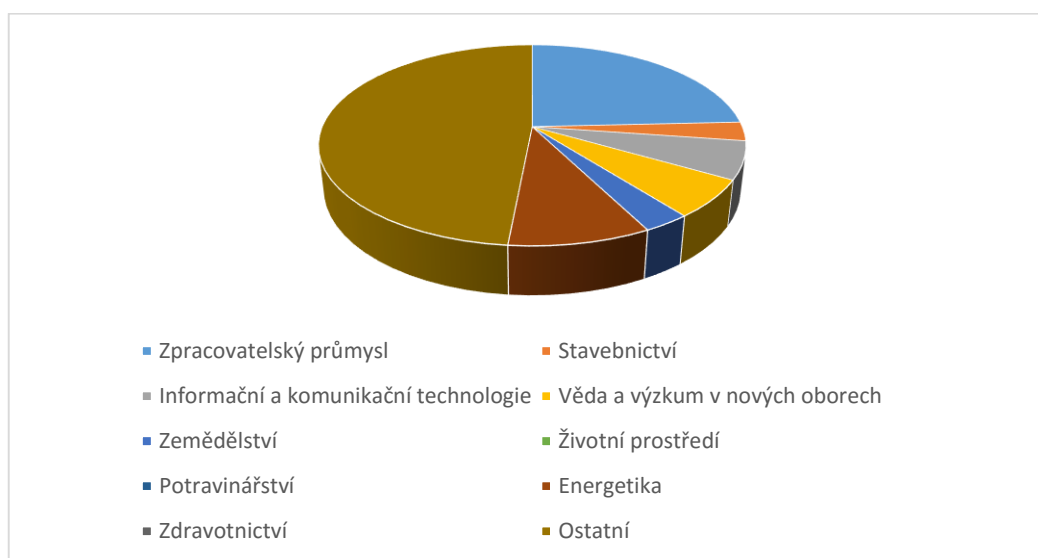
Následující Tabulka 1 nám znázorňuje rozdělení klastrů podle oborového zaměření.

Tabulka 1: Oborové zaměření klastrů

Zpracovatelský průmysl	8	24.2 %
Stavebnictví	1	3 %
Informační a komunikační technologie	2	6.1 %
Věda a výzkum v nových oborech	2	6.1 %
Zemědělství	1	3 %
Životní prostředí	0	0 %
Potravinářství	0	0 %
Energetika	3	9.1 %
Zdravotnictví	0	0 %
Ostatní	16	48.5 %

Zdroj: Vlastní zpracování

Graf 1: Oborové zaměření klastrů

Zdroj: Vlastní zpracování

Z celkového počtu 33 klastrů je jich 8 zaměřených na zpracovatelský průmysl, 1 klastř působí ve stavebnictví, 1 v zemědělství, dále se 2 klastry zaměřují na informační a komunikační technologie, 2 na vědu a výzkum v nových oborech a 3 klastry fungují v oboru energetiky. Naopak žádný klastř zapojený v našem výzkumu nespadá do oblasti životního

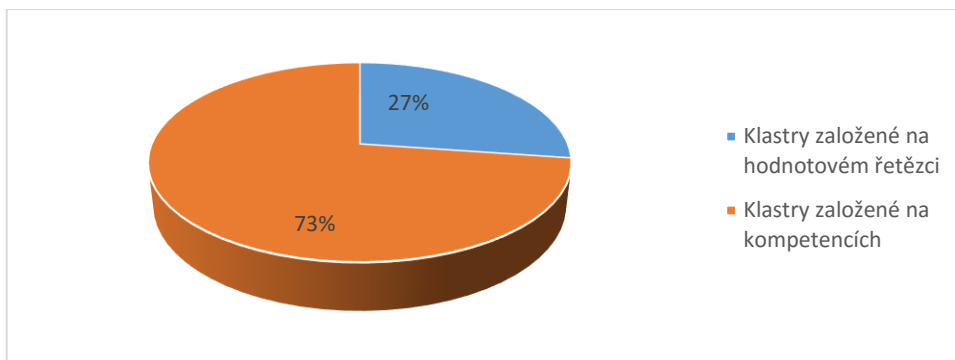
prostředí, potravinářství a zdravotnictví. Překvapením je, že až 16 odpovídajících zvolilo možnost *Ostatní* a nevybralo si mezi devíti nabízenými variantami. V přípravné fázi byl kladen důraz, aby varianty odpovědí byly obecnější a každý respondent v nich našel své zaměření. V sekci *Ostatní* nalézáme pestrou škálu odpovědí jak obecných tak i velmi konkrétních týkajících se zaměření klastrů. Jedná se o následující:

- Cestovní ruch
- Biotechnologie (2krát)
- Lesnictví
- Multioborový klastr
- Farmacie a doplňky stravy
- Strojírenství
- Hi-tech – mezioborové (smart technology, green energy, waste-to-energy, ICT)
- Mechatronika
- Nanotechnologie
- Elektromobilita, Výzkum a inovace, alternativní zdroje energie, smart grids systémy
- Automotive
- Kybernetická bezpečnost, ICT, věda a výzkum
- Safety, security, ekologie, výzkum a vývoj
- Podpora aktivit v oblasti sociální ekonomiky, sociálních inovací a sociálního podnikání
- Letecký průmysl

Členění klastrů dle typologie v České republice

Z Grafu 2 jsou patrné výsledky, jež rozdělují klastry v České republice na 2 typy. Četnější zastoupení mají klastry založené na kompetencích (tzn., soustředí se na konkrétní oblast technické expertízy nebo kompetence v regionu) s počtem 24 odpovědí, představující 72,7 %. Na druhé straně nalezneme klastry založené na hodnotovém řetězci (tzn. obecně definovány sítí dodavatelských vazeb) s 9 odpověďmi, které reprezentují 27,3 %.

Graf 2: Členění klastrů v České republice

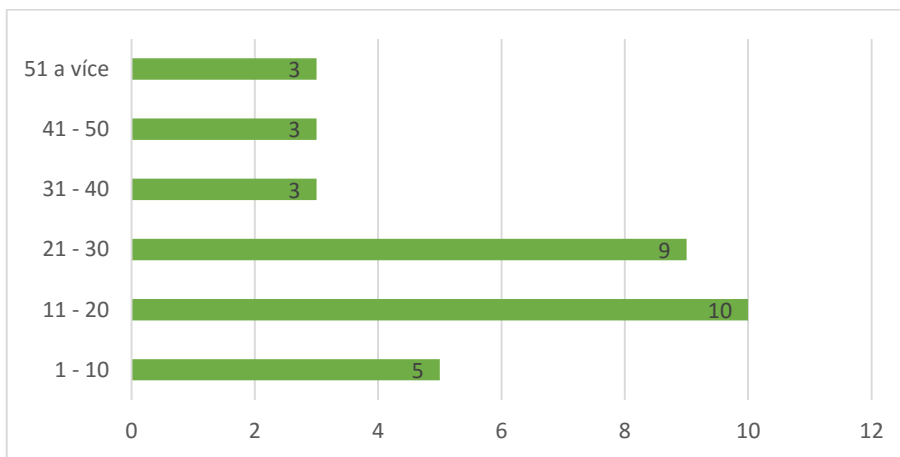

Zdroj: Vlastní zpracování

Členství v klastru

Ze zkoumaného vzorku vyplývá, že v České republice je nejčastější počet členů v klastru ve škále 11 – 20 členů, a to v 10 případech. Na tento výsledek logicky navazuje rozmezí 21 – 30 členů, které objevíme v 9 klasech. Dále jsme získali odezvu 5 odpovědí na stupnici 1 – 10 členů. Pouze 3 klastry mají 31 - 40 členů, stejně tak 3 klastry mají 41 – 50 příslušníků a identický počet klastrů pojímá 51 a více členů.

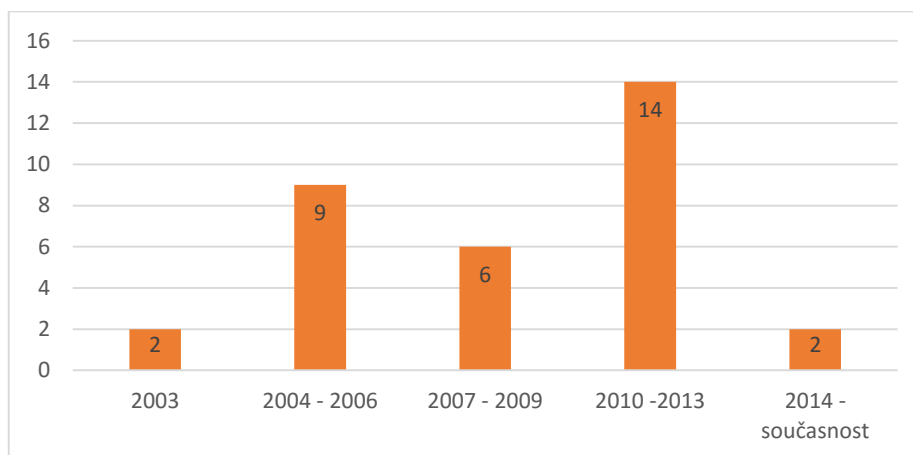
Graf 3: Počet členů v klastrech

Zdroj: Vlastní zpracování

Rok vzniku klastrů

Graf 4: Rok vzniku klastrů

Zdroj: Vlastní zpracování

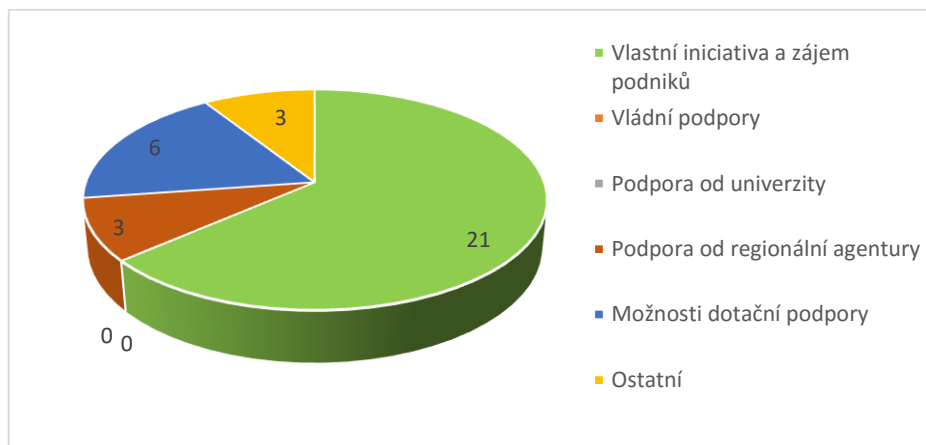
Z provedeného šetření plyne, že největší boom zakládání klastrů byl v letech 2010 – 2013 a v období 2004 – 2006. Důvodem početného vzniku klastrů v těchto letech by mohla být velmi aktivní agentura CzechInvest, která se v období 2004 – 2006 široce zapojovala do problematiky klastrů zvláště při zavádění klastrové politiky v České republice a její propagace. Ovšem počáteční euforie časem zeslábla a v období 2007 – 2009 nebyla klastrům věnována přílišná podpora. Což v našem případě ukazuje pokles vzniků klastrů v letech 2007 – 2009. Následný nárůst zakládání klastrů v roce 2010 si můžeme zdůvodnit působením *Národní klastrové asociace*, již byla od tohoto roku značně činná v oblasti klastrové politiky. Z důvodu nastolení koncepce klastrů až v roce 2001 vychází evidentní výsledek, že v roce 2003 nevzniklo mnoho klastrů, v našem případě pouze 2. Dle našeho šetření soudobé programovací období 2014 – 2020 zatím v zakládání klastrů není příliš oblíbené, doposud v těchto letech vznikly 2 klastry.

Důvody vzniku klastrů

Ze zaznamenaných odpovědí v Grafu 5 víme, že hlavním důvodem ke vzniku 21 klastrů byla vlastní iniciativa a zájem podniků. Dále pouze 6 klastrů bylo podníceno k založení na základě možnosti čerpání dotační podpory a 3 oslovené klastry byly iniciovány ke vzniku díky podpoře od regionální agentury. Pozoruhodné je, že v našem případě se našel ani jediný klaster, který by vznikl na popud podpory od univerzity či na bázi vládní podpory. Tři konkrétní odpovědi jsme získali v nabízené možnosti Ostatní, a to: Zájem

zakládajících podniků a podpora krajské veřejné správy, EU "My jsme Evropa" a podpora Kraje Vysočina.

Graf 5: Hlavní důvody vzniku klastrů

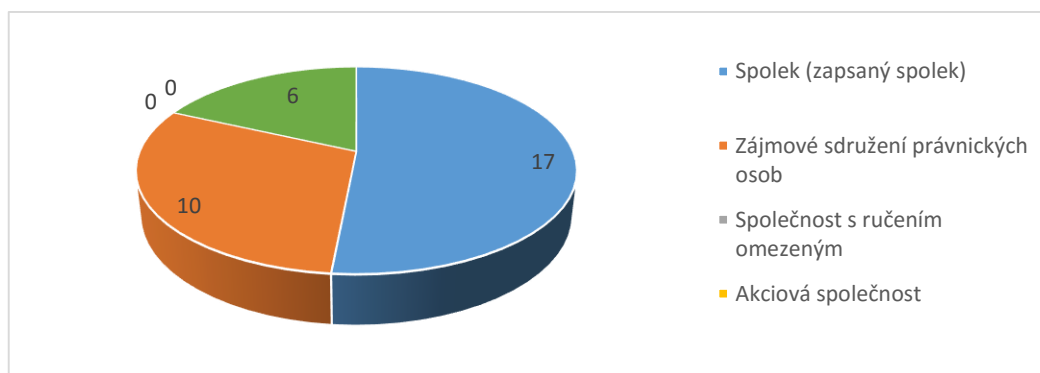

Zdroj: Vlastní zpracování

Právní forma klastrů

Od 1. ledna 2014 se někdejší občanská sdružení automaticky přetransformovala na spolky či zapsané spolky, na něž se aplikují příslušná ustanovení nového občanského zákoníku.

Graf 6: Právní forma klastrů

Zdroj: Vlastní zpracování

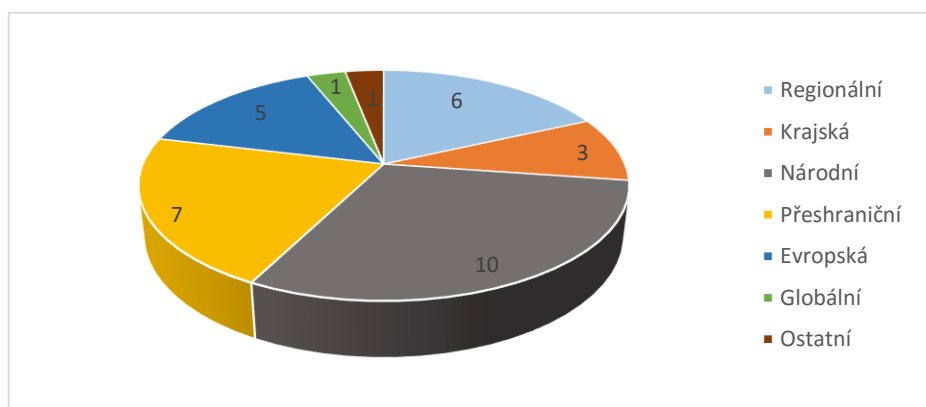
V Grafu 6 můžeme vidět, že 17 klastrů má již zmíněnou právní formu spolku. Dalších 10 klastrů se reprezentuje jako zájmové sdružení právnických osob a 6 klastrů vykonává svou činnost jako družstvo.

Spolupráce mezi klastry

Z celkového počtu 33 klastrů zapojených do průzkumu jen 3 nespolupracují s jinými klastry. Tato otázka je postavena takovým způsobem, že pokud respondent odpoví ano, dožadujeme se konkrétní informace, v jaké oblasti klastry spolupracují. Všeobecně je uváděna spolupráce v příbuzných oborech zejména s českými, případně i zahraničními klastry. Nejčastější oblasti spolupráce zahrnují transfer znalostí a informací, společná setkání s výměnou zkušeností, sdílení výzkumu, součinnost v oblasti projektů, výstav a vzdělávání či spolupráce v oboru informačních a komunikačních technologiích. Jednou ze zaznamenaných odpovědí je i *Národní klastrová asociace*, kterou uvedly 3 klastry.

Působnost klastrů v České republice

Graf 7: Působnost českých klastrů

Zdroj: Vlastní zpracování

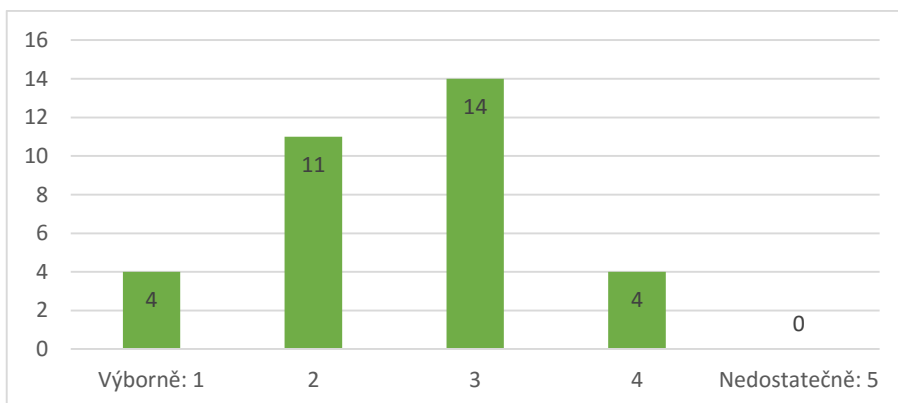
Z Grafu 7 je zřejmé, že národní působnost klastrů s počtem 10 je největší, rozšířená je i přeshraniční působnost, kterou můžeme vidět u 7 klastrů, a výhradně regionální působení nalezneme jen u 6 dotazovaných klastrů. Dále 5 odpovídajících uvedlo, že jejich působnost je evropská. Co se týče globální působnosti, tento jev v našem průzkumu nalezneme u Moravského leteckého klastru. Pouze Plastikářský klastr svou odpověď více specifikoval v nabízené rozšířené kolonce, kde uvedl: „*Působnost klastru je z územního hlediska regionální, ale rozsahem činností působíme „nadnárodně“ díky spolupráci se zahraničními klastry a organizacemi.*“

Hodnocení vzájemné komunikace a spolupráce mezi členy klastru

Otázka č. 11 je nastavena na hodnocení vzájemné komunikace a spolupráce mezi členy osloveného klastru. Respondent mohl zmíněnou aktivitu oznámkovat jako ve škole.

Známka 3 (dobrý) byla nejpoblárnější (14 odpovdí) a představuje stav, který značí zlatý střed. Výborné hodnocení bylo uskutečněno 4krát a pravý opak známka nedostatečně naštěstí nebyla udělena vůbec. Dohromady 11 klastrů tuto aktivitu ohodnotilo známkou 2 a druhé nejhorší hodnocení, známku 4, zvolili pouze 4 respondenti.

Graf 8: Hodnocení vzájemné komunikace a spolupráce mezi členy klastrů

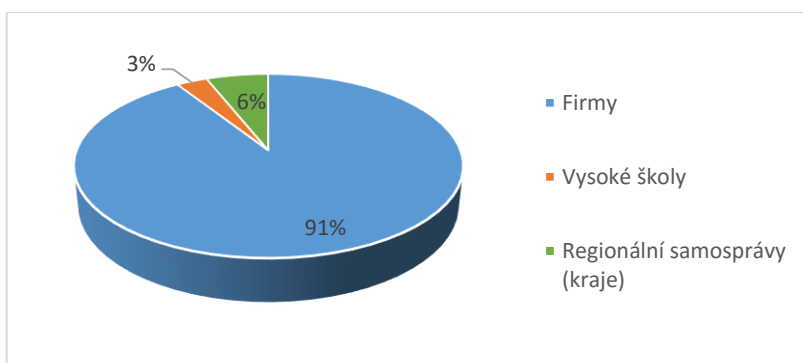

Zdroj: Vlastní zpracování

Přínosy klastrů

Téměř jednoznačně se dotázané klastry shodly na tom, že jejich klastr má největší přínos pro firmy, a to ve 30 případech. Tento výsledek takřka zazdil nabídku přínosu pro vysoké školy, kterou označil Bioklastr a návrh přínos pro regionální samosprávy, jež zvolily zbylé 2 klastry: Energeticko-technický inovační klastr a Česko-slovenský průmyslový klastr.

Graf 9: Přínosnost klastrů

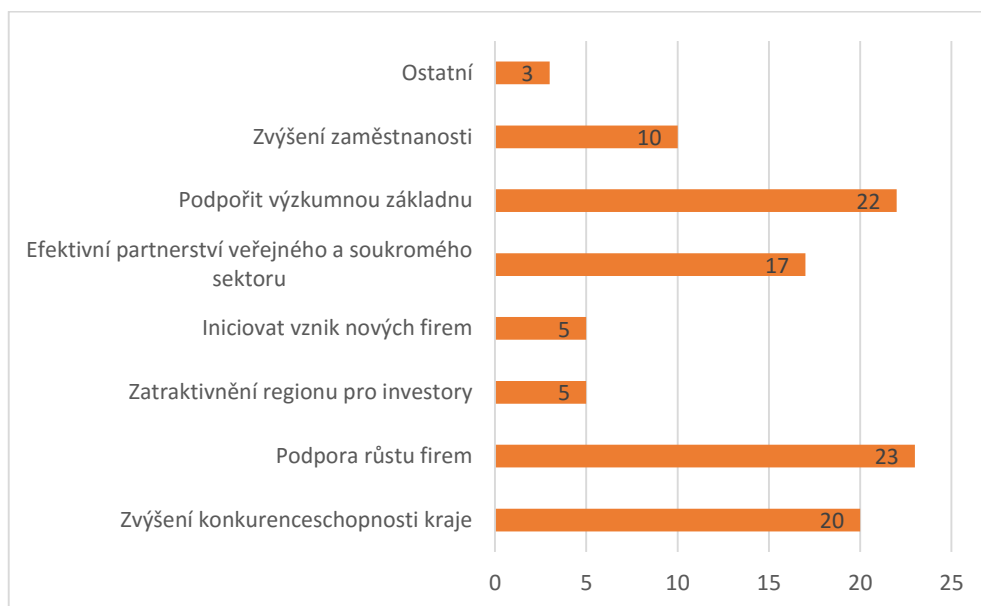

Zdroj: Vlastní zpracování

Příspěvky klastrové činnosti k rozvoji kraje

V reakci na Otázku 13 měli respondenti možnost označit více odpovědí najednou. Výsledkem je celkem 105 zaznamenaných odpovědí.

Graf 10: Příspěvky klastrové činnosti k rozvoji kraje

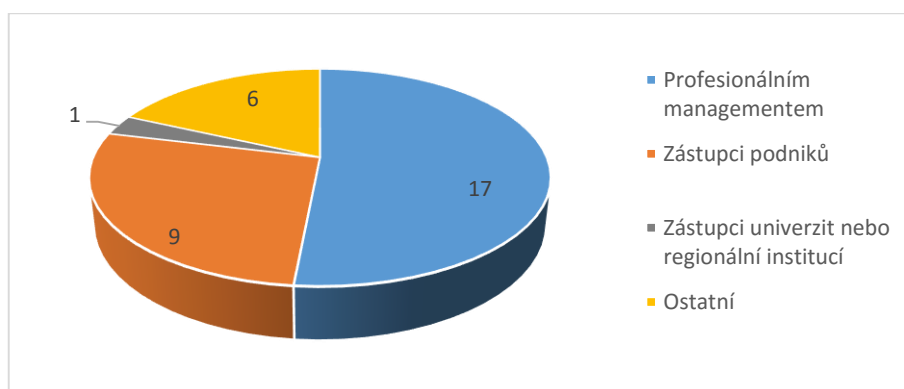

Zdroj: Vlastní zpracování

Dle výzkumu nejvíce přispívá činnost klastru k rozvoji kraje podporou růstu firem, tato varianta byla zvolena 23krát, následně 22krát byla označena podpora výzkumné základny a 20krát bylo zvoleno zvýšení konkurenceschopnosti kraje. Tyto 3 způsoby dle odpovídajících patří mezi ty nejvýznamnější přispívající k rozvoji krajů. Nesmíme opomenout 17krát zaškrtnuté efektivní partnerství veřejného a soukromého sektoru a stejně tak 10krát vyznačené zvýšení zaměstnanosti. Jen Klastř aplikovaných biotechnologií tuto problematiku prý neřeší, dále Klastř MECHATRONIKA přispívá k rozvoji kraje i technickým vzděláním a Klastř Nanoprogres přispívá i inteligentní specializací.

Způsoby řízení klastru

Graf 11: Způsoby řízení klastrů

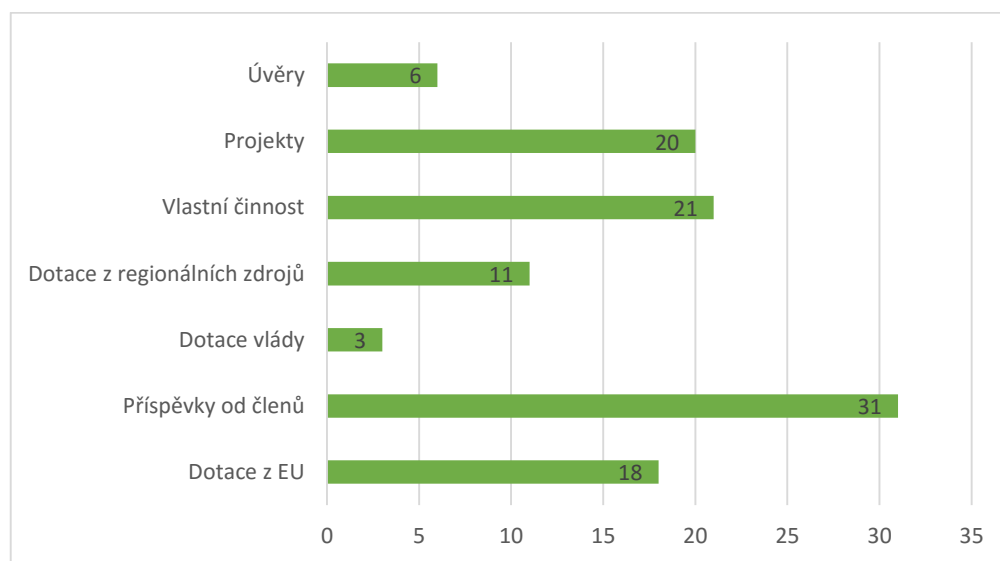

Zdroj: Vlastní zpracování

Podle našeho výzkumu v České republice převyšuje v 17 klustech z celkem 33 tázaných řízení profesionálním managementem. Dále 9 klastrů je řízeno prostřednictvím zástupců podniku a 1 klastr uvedl, že je řízen zástupcem univerzity nebo regionální institucí. Na volbu nebyla možnost řízení přes statutární orgány, dobrovolnou výkonnou radu a řízení zástupci rozvojových agentur. Zmíněné varianty byly doplněny v možnosti Ostatní.

Možnosti financování činnosti klastrů

Graf 12: Způsoby financování činností klastrů

Zdroj: Vlastní zpracování

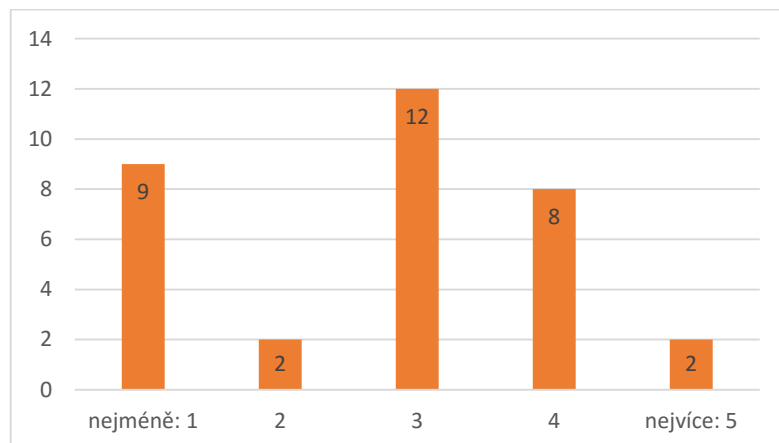
I zde bylo na výběr více možností. Celkem jsme zaregistrovali 110 odpovědí. Je zajímavé, že 6 klastrů stanovilo pouze jednu možnost financování jejich činnosti. Zbylé uvedly alespoň 2 možnosti financování pro jejich aktivity. Všechny kromě 2 z oslovených přiznaly, že jejich činnost klastru je financována z příspěvků od členů, tedy jde o finanční zdroj soukromého sektoru. Kromě toho 21 klastrů je dále financováno z vlastní činnosti a 20 klastrů tvorbou projektů. Na činnosti 18 klastrů je čerpána dotace z EU a na činnosti 11 klastrů je využívána dotace z regionálních zdrojů. Jen 6 klastrů sdělilo, že jejich činnost je mimo jiné financována pomocí úvěru.

Závislost klastrů na dotacích

Graf 13 zobrazuje míru závislosti klastru na dotacích na škále od 1 do 5, kde číslo 1 představuje nejmenší, takřka nulovou závislost, zatímco číslo 5 zastupuje velmi vysokou závislost. Až 9 klastrů uvádí, že na dotacích není závislých, zlatou střední cestu zvolilo

12 oslovených. Hodnotu 4, větší závislost, připustilo 8 klastrů a značně vysokou závislost přiznaly 2 klastry.

Graf 13: Míra závislosti klastrů na dotacích

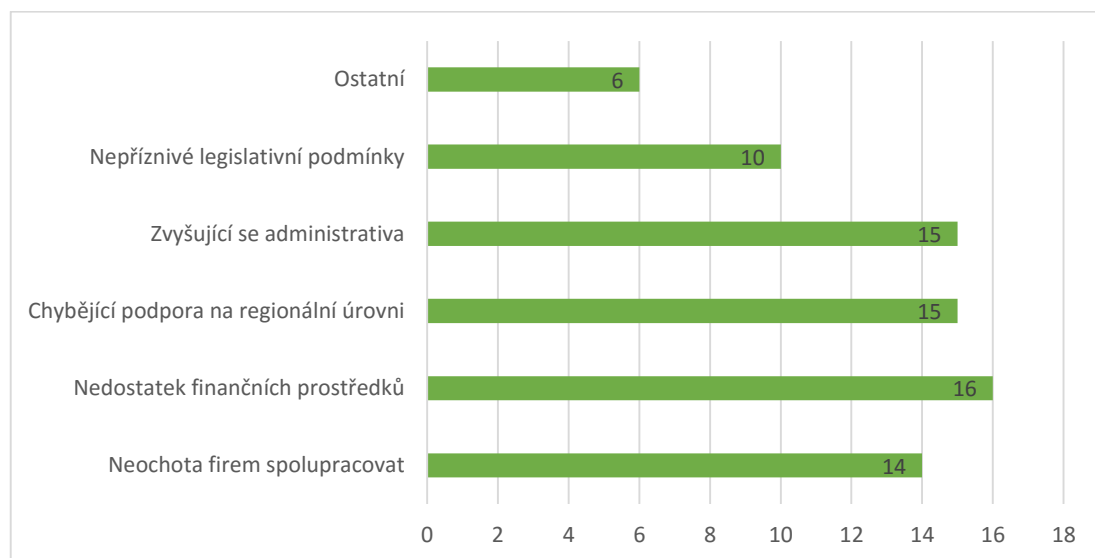

Zdroj: Vlastní zpracování

Největší překážky rozvoje klastrů v České republice

U Otázky č. 18 jsme zaznamenali celkem 76 odpovědí. Oslovení respondenti nejčastěji uvedli 2 – 3 překážky, které nejvíce brání příznivému rozvoji klastrů v České republice.

Graf 14: Největší překážky rozvoje klastrů v České republice

Zdroj: Vlastní zpracování

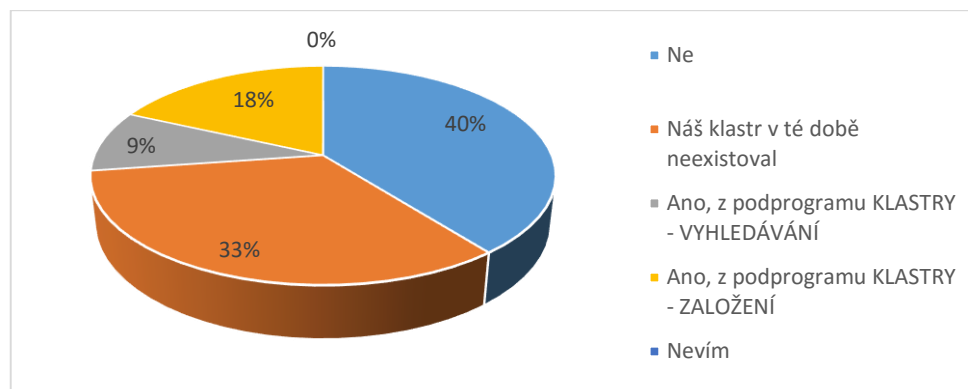
Podle Grafu 14 můžeme říci, že 4 z nabízených 6 možností dosahují velmi podobné četnosti. Tudíž za největší překážky rozvoje klastrů v naší zemi je možno s velkou pravdivostí označit nedostatek finančních prostředků, zvyšující se administrativa, chybějící podpora na regionální úrovni a neochota firem spolupracovat. V deseti případech byly za

překážku vytyčeny i nepříznivé legislativní podmínky. Námi navržené možnosti nebyly pro všechny respondenty dostačující, a tak se mezi další velké překážky rozvoje klastrů zařadili i tyto bariéry: Neznalost klastrového konceptu a jeho důležitost, Smysluplná podpora, Nedůvěra firem a institucí. Jediný CLUTEX – klastr technické textilie k rozkvětu klastrů v naší zemi nevidí žádné závadné překážky.

Čerpání dotace z EU v období 2004-2006 v rámci programu KLASTRY

V problematice financování klastrů z veřejného sektoru, konkrétně ze strukturálních fondů, jsme zjišťovali, jak si v této oblasti vedly klastry v rámci jednotlivých programových období Evropské unie, u nichž se Česká republika účastnila již jako plnohodnotný člen.

Graf 15: Čerpání dotací z EU v období 2004-2006 v rámci programu KLASTRY

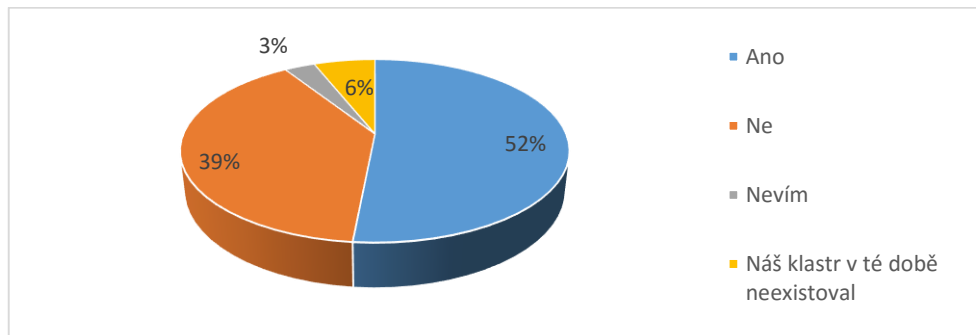

Zdroj: Vlastní zpracování

V období 2004 – 2006 byl kladen velký důraz na samotnou existenci klastrů, jelikož klastry byly považovány jako nástroj na podporu konkurenceschopnosti naší země. Z realizovaného průzkumu vyplynulo, že 11 respondentů v té době neexistovalo a dalších 13 o subvenci v rámci programu Klastry nežádalo. Prvního podprogramu KLASTRY – VYHLEDÁVÁNÍ se účastnili naši 3 respondenti, přičemž tento podprogram podpořil v celé České republice až 42 projektů. Zatímco do druhého podprogramu KLASTRY – ZALOŽENÍ se zapojilo 6 respondentů a v rámci celé naší země bylo v tomto podprogramu podpořeno už jen 12 projektů. Je faktem, že druhý podprogram byl finančně zajímavější oproti prvnímu realizovanému, a to tím způsobem, že druhá varianta nabídla finanční prostředky 5krát vyšší.

Čerpání finanční podpory v letech 2007-2013 z programu SPOLUPRÁCE

Graf 16: Čerpání finanční podpory v letech 2007-2013 z programu SPOLUPRÁCE

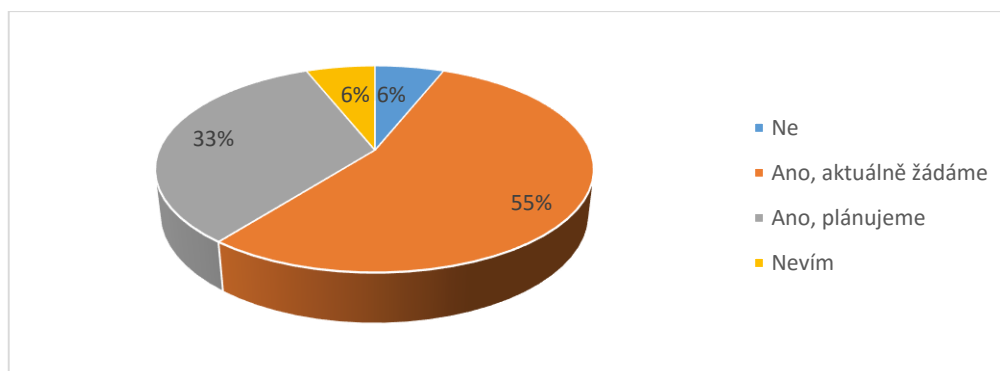

Zdroj: Vlastní zpracování

Získávání finančních prostředků z fondů EU v letech 2007 – 2013 bylo pro Českou republiku mnohem zajímavější než v předchozím období. Více jak polovina dotazovaných (17 klastrů) získala dotaci z programu SPOLUPRÁCE. I přesto poměrně vysoký počet (13 klastrů) subvenci nezískal a 2 respondenti v té době ještě neexistovali.

Plánování či aktuální žádání o subvence v probíhajícím programovém období 2014-2020

Graf 17: Plánování či aktuální žádání o subvence v probíhajícím programovém období 2014-2020

Zdroj: Vlastní zpracování

V současném programovém období 2014 – 2020 je až 88 % respondentů (29 klastrů) v žádosti o subvence z evropských fondů činných nebo v přípravné fázi. Je to velké pozitivum, jelikož na běžící program SPOLUPRÁCE jsou alokovány přibližně 2 mld. Kč. Z Grafu 17 je zřetelné, že 6 % oslovených o dotaci žádat nebude a stejně tak 6 % není rozhodnuto.

7. Rozbor klastrů dle krajů a určení významu pro rozvoj jednotlivých krajů

Tato kapitola je zaměřená na rozbor klastrů v České republice z pohledu klastrové politiky ve všech krajích.

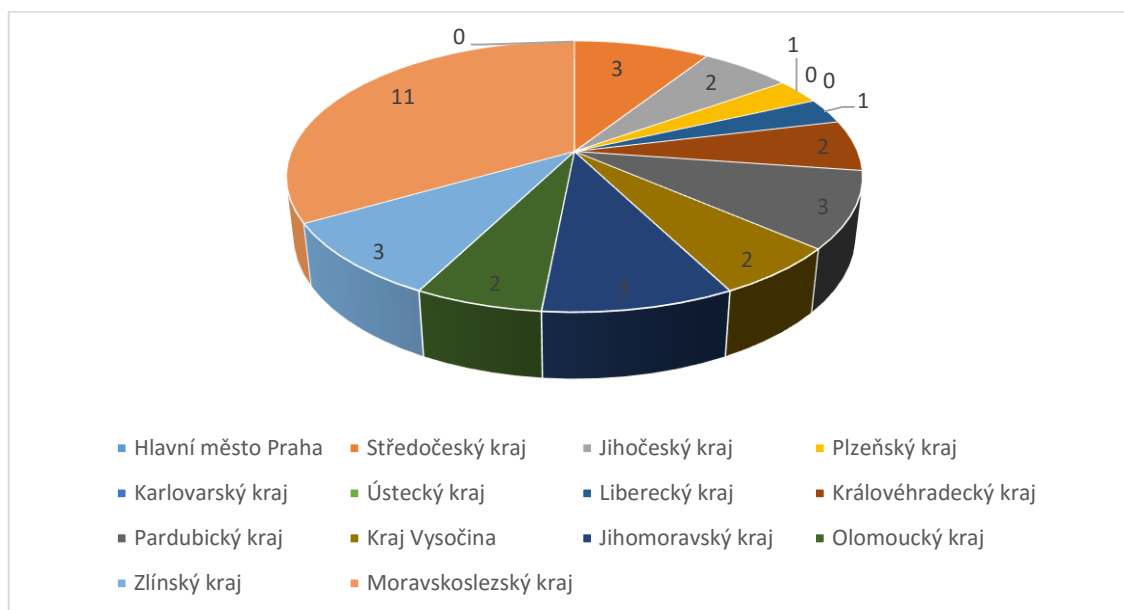
Působnost klastrů v krajích České republiky

Tabulka 2: Působnost klastrů dle krajů

Hlavní město Praha	0	0 %
Středočeský kraj	3	9.1 %
Jihočeský kraj	2	6.1 %
Plzeňský kraj	1	3 %
Karlovarský kraj	0	0 %
Ústecký kraj	0	0 %
Liberecký kraj	1	3 %
Královéhradecký kraj	2	6.1 %
Pardubický kraj	3	9.1 %
Kraj Vysočina	2	6.1 %
Jihomoravský kraj	3	9.1 %
Olomoucký kraj	2	6.1 %
Zlínský kraj	3	9.1 %
Moravskoslezský kraj	11	33.3 %

Zdroj: Vlastní zpracování

Graf 18: Působnost klastrů dle krajů

Zdroj: Vlastní zpracování

Největší počet 11 respondentů máme z Moravskoslezského kraje, to představuje 1/3 odpovídajících. Hlavní příčinou tohoto výsledku může být fakt, že právě Moravskoslezský kraj se potýkal s velkými problémy a získával velkou podporu od České státní agentury pro podporu podnikání a investic a agentury CzechInvest. Na druhém místě s nejvíce odpověďmi je Středočeský kraj, stejně tak i Pardubický, Jihomoravský a Zlínský kraj s počtem pouhých 3 odpovědi. Nulových odpovědí jsme se bohužel dočkali z Karlovarského, Ústeckého kraje a hlavního města Praha.

1. Hlavní město Praha

Z oslovených klastrů mají právě 2 evidované sídlo v hlavním městě Praha. Jedná se o Český vědomostní klastr, který se naneštěstí do výzkumu nezapojil. Druhým měl být klastr NANOPROGRES, který nám odpověděl, ovšem vyšlo na povrch, že naše databáze obsahovala špatný údaj a tento klastr spadá do Pardubického kraje. Bohužel pro hlavní město Praha nemáme k dispozici žádné výsledky, na základě kterých bychom mohli hodnotit přínosnost klastrů pro tuto lokalitu.

2. Středočeský kraj

Ve Středočeském kraji máme v databázi evidováno 5 klastrů. Získali jsme data od 3 klastrů – Bioklastr, Atomex Group a CzechBio, zatímco klastr Česká peleta a AQU-

ARIUS se do šetření nezapojily. Dva klastry účastníci se výzkumu se zaměřují na energetiku a jeden na biotechnologii. V tomto kraji má Bioklastr největší přínos pro vysoké školy, kdežto zbylé 2 klastry přináší největší užitek firmám. Zmíněné klastry se shodují, že svou činností nejvíce přispívají k rozvoji kraje podporou růstu firem, podporou výzkumné základny a zvyšují konkurenceschopnost kraje.

Atomex Group se snaží vybudovat dodavatelský systém větších investičních projektů a zvyšovat konkurenceschopnost členů. CzechBio podporuje rozvoj biotechnologií a slouží jako národní platforma zastupující zájmy tohoto oboru v České republice. Bioklastr vznikl přejmenováním Klastru Bioplyn. Bioklastr je organizací sdružující na 20 firem, výzkumných institucí a neziskových organizací, které podporují myšlenku spolupráce, vzájemného sdílení potenciálu a chtějí realizovat výzkumné projekty s vysokou přidanou hodnotou v oblasti energetiky a efektivního využití odpadů. V současné době Bioklastr disponuje výzkumnou laboratoří se zázemím pro vysoce kvalifikované výzkumné pracovníky. V budoucnu by organizace ráda realizovala výzkum a vývoj v oblasti energetické soběstačnosti, efektivního využití druhotných zdrojů a biomasy. Laboratoř zahrnuje vybavení jako je zařízení pro drcení a třídění odpadů a bioodpadů, termickou úpravu odpadů, testy produkce bioplynu a běžné analýzy.

3. Jihočeský kraj

Z Jihočeského kraje jsme zaevidovali odpovědi pouze dvou klastrů (Czech Cloud Cluster, Klastr aplikovaných biotechnologií) z celkových devíti. Mezi 7 neúčastněných patří CGMC - Klastr obecného strojírenství, Český IT klastr, Český pivovarský klastr, EKOGEN, Jihočeský dřevařský klastr, Regionální potravinářský klastr – Chutná hezky Jihočesky a sdružení NIPAS. Klastr aplikovaných biotechnologií se zabývá logicky biotechnologií a Czech Cloud Cluster se zaměřuje na informační a komunikační technologie. Oba klastry v tomto kraji vznikly v roce 2010 – 2013. Co se týče Klastru aplikovaných biotechnologií, je jeho vizí vytvořit kvalitní zázemí, ale neřeší, zda nějakým způsobem přispívá k rozvoji kraje, v němž působí. Naštěstí Czech Cloud Cluster svými činnostmi přispívá k rozvoji kraje, jedná se o zvýšení konkurenceschopnosti této oblasti, podpora růstu firem, iniciovat vznik nových firem, podpořit výzkumnou základnu a zvýšení zaměstnanosti. Posláním CCC je zvyšování konkurenceschopnosti a ekonomického růstu podnikatelů z oboru datových center a ICT služeb prostřednictvím podpory jejich inovačních aktivit. Hlavními nástroji podpory je transformace poznatků vývoje a výzkumu do

prostředí členů klastru, posilování vazeb na vědecko-výzkumné a vzdělávací instituce a systematické vzdělávání členů klastru. Oba klastry v Jihočeském kraji se shodují na chybějící podpoře na regionální úrovni jakožto překážce k rozvoji klastrů v České republice.

4. Plzeňský kraj

100% úspěšnost respondentů v Plzeňském kraji zaručil výhradně jediný klastr MECHATRONIKA, jehož působnost je evropská. Podle svého uvážení přispívá k rozvoji regionu, tím že pomáhá zajistit zvýšení konkurenceschopnosti kraje, efektivní partnerství veřejného a soukromého sektoru a technické vzdělávání – koncepce od MŠ až na VŠ. Významným úspěchem tohoto klastru je mimo jiné propojení na klastry mechatronicky zaměřené v Evropě, začlenění do ERDV (Evropský region Dunaj-Vltava) a nastartování technického vzdělávání (ZŠ, SŠ, VŠ).

5. Karlovarský kraj

V Karlovarském kraji působí jediný klastr NetPro Group, zaměřený na dřevařství, vývoj systémů pro inteligentní řízení. V tomto případě dopadl výzkum neúspěšně, jelikož klastr se odmítl na výzkumu podílet.

6. Ústecký kraj

Ústecký kraj z pohledu klastrové politiky můžeme vyřadit, z důvodu neexistence klastru v daném kraji.

7. Liberecký kraj

Jako v kraji Karlovarském, tak i v Libereckém kraji působí pouze jeden klastr. Jedná se o CLUTEX – klastr technické textilie zaměřený na zpracovatelský průmysl. Klastr podporuje v kraji růst firem, výzkumnou základu a pomáhá i k efektivnímu partnerství veřejného a soukromého sektoru. CLUTEX získal národní i mezinárodní ocenění ("klastr roku/období", "projekt roku", bronze label – excellence, ocenění spolupráce ČR – Sasko). Mimo jiné je i partnerem krajů v NUTS II (Liberecký, Královéhradecký a Pardubický) při jednání a zpracování strategických dokumentů.

8. Královéhradecký kraj

Dle naší databáze v tomto kraji nalezneme 3 klastry, z nichž 2 jsou zahrnuty do výzkumu – Czech Stone Cluster, Klastr výrobců obalů (OMNIPACK), jen Hradecký IT klastr se

do průzkumu nezapojil. První dva jmenované klastry působí ve zpracovatelském průmyslu a vznikly v roce 2004 – 2006. Současně oba klastry předpokládají, že svou existencí přispívají ke zvyšování konkurenceschopnosti kraje, podporují růst či vznik firem a zvyšují zaměstnanost v kraji. Vizí Czech Stone Cluster je vytvořit podmínky pro nastartování ekonomického růstu celého odvětví i firem vytvářející podpůrnou infrastrukturu, a tím napomáhat růstu zaměstnanosti a bohatství regionu. Úspěchem tohoto klastru je vybudování 2 Inovačních center klastru (Hořice, Ostrava) a realizace vlastní podnikatelské činnosti. Druhým Klastrem je OMNIPACK - moderní inovační a technologické centrum pro podporu rozvoje podnikání a inovací podnikatelů z oboru výroby průmyslových obalů a logistických řešení.

9. Pardubický kraj

V Pardubickém kraji sídlí celkem 4 klastry, nám se podařilo získat odezvy od tří z nich – Energeticko-technický inovační klastr, Hi-Tech inovační klastr a Nanoprogres. Naopak klastr Nanomedic nebyl v reakci na dotazníkové šetření aktivní. Faktem je, že všichni 3 respondenti z tohoto kraje vznikli v letech 2010 – 2013. Vznik Energeticko-technického inovačního klastru byl podporován krajskou veřejnou správou, a právě nejspíš proto má největší přínos pro regionální samosprávy. Přičemž zbylé 2 klastry uvádějí, že jejich existence je nejvíce prospěšná firmám. Stejně jako v mnoha předchozích případech, i v tomto kraji klastry přispívají ke konkurenceschopnosti kraje, podporují růst firem, ale také dělají region atraktivnější pro investory. Energeticko-technický klastr podporuje komunikaci mezi podnikatelskými, veřejnoprávními, samosprávnými a neziskovými organizacemi, které mají o spolupráci s klastrem zájem. Hi-Tech inovační klastr plní řadu úloh, např.: zajišťuje odborný růst zaměstnanců a manažerů klastru i jeho členů, zajišťuje prosazování společných zájmů a podpory na úrovni regionu ale i v rámci internacionalizace, pružně zajišťuje potřebné a užitečné vazby na vědu, výzkum a správu. Tenhle inovační klastr se může pochlubit sérií úspěchů, příkladem je navázání mezinárodních vztahů v rámci projektů (Polsko, Rumunsko, Německo, Malajsie). Vizí klastru Nanoprogres je jít příkladem klastrové excelence, důvěry, stabilní vzájemné spolupráce našich členů a transparentní manažerské politiky zaměřené na proces stálého zlepšování. Nanoprogres se pyšní mnoha úspěchy na půdě výzkumu, ale i v oblasti mezinárodní spolupráce, internacionalizace a rozvoje klastru (bronzová známka klastrové excelence a příprava na zlatou – 2017, zís-

kání zahraničního člena z Anglie a plánovaný vstup dalšího z Portugalska). Projekt "Nanoprogress" byl oceněn agenturou CzechInvest a MPO podnikatelským záměrem roku 2014.

10. Kraj Vysočina

Na Vysočině nacházíme 3 klastry, ale v našem průzkumu figurují jen 2 z nich – Agroklaster Vysočina a Klaster přesného strojírenství Vysočina. Do výzkumu se nám nepodařilo získat Czech IT Cluster. Agroklaster patří mezi nejnovější klastry, vznikl za podpory kraje Vysočina v období 2014 až do současnosti. Jeho činnost má přispět k harmonizaci veřejného a soukromého sektoru v kraji. Agroklaster se zaměřuje na kvalitní regionální potraviny + krátký řetězec (vazba na municipality a kraj). Druhým zapojeným respondentem v tomto kraji je Klaster přesného strojírenství, který se snaží podporovat konkurenceschopnost kraje svým rozvojem a internacionalizací. Oba klastry kraje Vysočina mají největší přínos pro firmy a zároveň se oba klastry shodují, že největší překážkou k rozvoji klastrů v naší zemi jsou nepříznivé legislativní podmínky.

11. Jihomoravský kraj

Jihomoravský kraj pojímá 8 klastrů, avšak jen 3 s námi spolupracovaly a vyplnily dotazník – Jihomoravský stavební klaster, Klaster českých nábytkářů, Network Security Monitoring Cluster. Zbýlých 5 klastrů, které v kraji sídlí: CEITEC Cluster – bioinformatics, CREA Hydro & Energy, ENERGOKLASTR, IQ klaster a Electra - City. Tři respondenti z tohoto kraje se shodují, že fungování klasteru má největší přínos pro firmy, tím že podporuje jejich růst a dále napomáhá zvyšovat konkurenceschopnost kraje. Jihomoravský stavební klaster chce vytvořit silné regionální profesní sdružení jako partnera veřejné správy a v tom ho podporuje Krajská hospodářská komora, Regionální komora a Rada pro rozvoj lidských zdrojů Jihomoravského kraje. Network Security Monitoring Cluster spolupracuje s akademickou sférou a sdruženími zaměřenými na kybernetickou bezpečnost. Třetí respondent z Jihomoravského kraje Klaster českých nábytkářů vyzdvihuje své členy - VIP české nábytkářské firmy mezinárodně konkurenceschopné a úspěšně etablované na zahraničních trzích, aktivně se podílejí na vytváření nových trendů v oblasti nábytkářského průmyslu a bydlení. KČN má k dispozici špičkově vybavená technologická centra doplňována o nejmodernější technologická zařízení. Členové klasteru prostřednictvím klasterové strategie internacionalizace zvyšují růst tržeb a exportu svých firem. Dále jsou zapojeni do významných mezinárodních sítí v oblasti nábytkářství. Jejich velkým

úspěchem je založení klastrové iniciativy ve Vietnamu a propagují své členy nejen na domácím, ale i zahraničním trhu. Všichni tři oslovení mají společný pohled na překážky rozvoje klastrů v ČR, jako velký problém vidí neochotu firem spolupracovat a chybějící podporu na regionální úrovni.

12. Olomoucký kraj

Český nanotechnologický klastr MedChemBio a Olomoucký klastr inovací patří teritoriálně do Olomouckého kraje. Od prvních 2 zmíněných se nám podařilo získat potřebná data. Oba klastry se pohybují v oblasti vědy a výzkumu v nových oborech a oba vznikly z důvodu možnosti čerpání finanční podpory. I v Olomouckém kraji klastry svou činností nejvíce pomáhají firmám a opět podporují jejich růst, celkově se podílejí na zvýšení konkurenceschopnosti kraje. Klastr MedChemBio chce dlouhodobě působit jak v České republice, tak v mezinárodním měřítku jako struktura podpory výzkumu a podnikání v oblasti biologicky aktivních látek. Mezi své cíle řadí poradenskou činnost pro česká vědecká pracoviště v oblasti přenosu technologií, investice v dané oblasti, rozvoj regionu a kontakty se zahraničními komerčními partnery. Velkým plusem je pravidelná propagace členské základny na mezinárodních výstavách v USA. Oba klastry zapojené do průzkumu tvrdí, že překážkou rozvoje klastrů je zvyšující se administrativa a neochota firem spolupracovat.

13. Zlínský kraj

Naše databáze obsahuje 5 klastrů ze Zlínského kraje. Klastr ABC WOOD a Průmyslový klastr se bohužel našeho výzkumu nezúčastnily. Zaevidovali jsme výsledky Plastikářského klastru, Česko-slovenského klastru a Moravského leteckého klastru. Česko-slovenský klastr vznikl na základě podpory od regionální agentury a největší přínos má pro regionální samosprávy, zatímco zbylé 2 klastry vznikly z vlastní iniciativy i se zájmem podniků a jejich aktivita přispívá nejvíce firmám. Plastikářský klastr má jasnou vizi: Zlínský kraj se stane centrem inovativního zpracování plastů v ČR. Chce také nastavit efektivní síť zpracovatelů plastů pro využívání vybraných služeb a produktů jako nezbytného předpokladu pro zvyšování výkonnosti i konkurenceschopnosti a zajistit zázemí pro přípravu společných rozvojových projektů. Druhý respondent ze zlínského kraje Česko-slovenský klastr má v plánu navázat hlubší spolupráci mezi subjekty na česko-slovenské hranici a pomoci přenosu zkušeností a kontaktů. Moravský letecký klastr má vizi, kterou se snaží naplnit: spojení výrobních, vývojových a výzkumných aktivit jednotlivých členů

a vytvoření komplexní nabídky pro spolupráci. Všichni 3 respondenti věří, že díky své činnosti napomáhají v růstu firmám v kraji a přispívají k efektivnímu partnerství veřejného a soukromého sektoru. I v tomto kraji si klastry opět stěžují na chybějící podporu na regionální úrovni.

14. Moravskoslezský kraj

Moravskoslezský kraj bychom mohli označit za nejbohatší z pohledu počtu klastrů. Tento kraj pojímá více jak 20 % klastrů ze sumárního počtu 56 v celé republice. Z hlediska úspěšnosti šetření, nám Moravskoslezský kraj poskytl 11 aktivních klastrů a pouze 1 (Český telekomunikační klastr) bez zájmu o dotazníkové šetření. Klastry moravskoslezského kraje: KLACR, Moravský lesnický klastr, MoPharmaC - Moravian Pharma Cluster, Národní strojírenský klastr, IT Cluster, ENVICRACK, Moravskoslezský automobilový klastr, Bezpečnostně technologický klastr, NDK (Národní dřevařský klastr), NEK (Národní energetický klastr), Klastr sociálních inovací a podniků SINEC.

Klastry v tomto kraji mají různá oborová zaměření, nedá se říci, že by převažovalo určité odvětví. Nalezneme tu dva nejstarší klastry v České republice, ale i jeden, který vznikl v posledních letech, vznik klastrů je zde průběžný. Až 7 klastrů z 11 tázaných vzniklo z vlastní iniciativy a zájmu podnikatelů a všech 11 svou působností v kraji přispívá nejvíce firmám. Vizí klastru cestovního ruchu (KLACR) je vytvořit konkurenceschopný turistický region, zvyšovat kvality služeb v cestovním ruchu nejen v rámci svých členů a partnerů. Hlavním cílem je produktivní síťování všech zainteresovaných stran pro synergický rozvoj cestovního ruchu u nás. Klastr MoPharmaC se chce stát funkční platformou pro malé a střední podniky, vzdělávací a výzkumné instituce, studenty a další zainteresované strany, jejichž aktivity podporují rozvoj farmaceutického průmyslu v regionu Moravy a chtějí založit sdílené výzkumně-vývojové centrum. Národní strojírenský klastr se chlubí tím, že je prvním založeným klastrem na území ČR fungující již od roku 2003. V současné době má NSK 78 členů. Zájem strojírenských firem stát se členy klastru, je jejich nejlepším výsledkem. IT Cluster považuje IT jako významné odvětví Moravskoslezského kraje. ENVICRACK zabývající se elektromobilitou a alternativními zdroji energie má v plánu získat jako své členy výzkumné instituce a další VŠ. Moravskoslezský automobilový klastr má za cíl stát se integrátorem firem, vzdělávacích a výzkumných institucí a dalších zainteresovaných stran, jejichž aktivity podporují rozvoj automobilového průmyslu v regionu. Jeho velkým úspěchem je ocenění Zlatý klastr 2014. NDK má

ve své vizi: Rozvíjet dřevařský klastr o aktivity, které zlepšují podmínky pro podnikání v dřevozpracujícím průmyslu a posilují vazby mezi výzkumem, vysokými školami a podnikatelskou sférou. NEK rozvíjí spolupráci členů v oblasti výzkumu a vývoje energetiky v návaznosti na životní prostředí, využívání obnovitelných zdrojů energie, propagace a výchovy k energetickým úsporám. Hlavním cílem klastru SINEC je napomáhat růstu sociální ekonomiky v Moravskoslezském kraji cestou rozvoje sociálních podniků, zvyšování zaměstnanosti sociálně ohrožených skupin a stimulace sociálních inovací vycházejících z jejich potřeb. Klastr SINEC si velmi váží podepsání dohody o spolupráci s Moravskoslezským krajem.

8. Souhrnné výsledky dle krajů ČR

Následující Tabulka 3 vychází z námi získaných údajů proběhlého dotazníkového šetření. V souhrnných výsledcích nefiguruje hlavní město Praha, Karlovarský a Ústecký kraj, jelikož pro náš výzkum jsme z těchto krajů nezískali potřebná data. Tabulky v této kapitole obsahují bodové známky, kde číslo jedna prezentuje nejhorší možnost.

Tabulka 3: Hodnocení spolupráce mezi klastry a míry závislosti klastrů na dotacích

	Počet klastrů v kraji	Komunikace a spolupráce mezi členy (hodnota 1-5)	Míra závislosti na dotacích (hodnota 1-5)
Hlavní město Praha	0	-	-
Středočeský kraj	3	1,33	4
Jihočeský kraj	2	4,5	1,5
Plzeňský kraj	1	3	3
Karlovarský kraj	0	-	-
Ústecký kraj	0	-	-
Liberecký kraj	1	5	3
Královéhradecký kraj	2	4	1,5
Pardubický kraj	3	3,33	2,33
Kraj Vysočina	2	4,5	4
Jihomoravský kraj	3	3,33	3
Olomoucký kraj	2	2,5	3,5
Zlínský kraj	3	3,33	3
Moravskoslezský kraj	11	3,45	2,45
ARITMETICKÝ PRŮMĚR	2,36	2,73	2,23
MEDIÁN	2	3,33	2,73

Zdroj: Vlastní zpracování

Při hodnocení číslo 1 představuje nejnižší počet, zatímco číslo 5 vyjadřuje nejvyšší možný stav. Vycházíme z výsledků dotazníkového šetření, konkrétně z otázek č. 11 a 16.

V Tabulce 3 máme stanovené dva faktory, dle kterých hodnotíme – Komunikace a spolupráce mezi klastry, Míra závislosti na dotacích. Pro každý kraj je spočítána průměrná hodnota a medián.

První faktor *Komunikace a spolupráce mezi klastry* ohodnotily samy klastry dle svého uvážení. Nejlepších kooperace mezi členy klastru vládne v Libereckém kraji, dále v Jihočeském kraji a v kraji Vysočina. Naopak nejhorší vztahy v klastrech panují ve Středočeském kraji. V mnoha krajích, jako je Plzeňský, Pardubický, Jihomoravský, Zlínský a Moravskoslezský, mají v této oblasti hodnotu 3, která představuje střední cestu.

Druhý hodnotící faktor *Míra závislosti na dotacích* vyjadřuje velikost průměrného stupně závislosti klastrů v kraji na dotacích. Za nejméně závislý kraj v čerpání podpor na klastrovou politiku je Jihočeský a Královéhradecký kraj. Na druhé straně nejvíce závislý kraj z pohledu klastrů v této sféře je kraj Vysočina a Středočeský kraj. Opět až 5 krajů zaznamenává střední hodnotu v míře závislosti na čerpání dotací směřující do klastrové politiky.

Je nutné podotknout, že ani jeden kraj nezaznamenal extrémně nízké ani vysoké hodnoty. Jen u kraje Vysočina jsme zaregistrovali velmi pozitivní výsledky týkající se spolupráce členů klastrů a jedné z nejvyšší míry závislosti klastrů na dotacích. Proto by se dal kraj Vysočina označit za příznivý pro činnost klastrů.

Podle našeho výzkumu by celkový průměr znázorňoval takový stav, že v každém kraji v České republice by působilo 2,36 klastrů. Co se týká spolupráce a komunikace mezi členy klastrů, je výsledný stav za kraj lehce nadprůměrný, a to 2,73. Míra závislosti klastrů na dotacích je v konečném průměru za kraj ještě o 0,5 nižší s výsledkem 2,23, to vypovídá o tom, že klastry v České republice nejsou příliš závislé na čerpání subvencí.

Pro další znázornění výsledků byl spočítán medián, který představuje hodnotu nacházející se přesně uprostřed všech hodnot seřazených do neklesající posloupnosti. Při počtu klastrů v kraji je jeho hodnota 2, spolupráce a komunikace mezi členy klastrů má přesný střed v čísle 3,33 a míra závislosti klastrů na dotacích v čísle 2,73. Obě hodnoty se pohybují kolem středu škálové stupnice.

Tabulka 4: Hodnocení přínosů klastrů pro rozvoj kraje a způsoby financování klastrů

	Počet klastrů v kraji	Přínosy klastrů pro rozvoj kraje (hodnota 1-3)	Způsoby financování klastru (hodnota 1-3)
Hlavní město Praha	0	-	-
Středočeský kraj	3	1,67	2
Jihočeský kraj	2	2	1,5
Plzeňský kraj	1	2	1
Karlovarský kraj	0	-	-
Ústecký kraj	0	-	-
Liberecký kraj	1	2	2
Královéhradecký kraj	2	2,5	2,5
Pardubický kraj	3	2,33	2,67
Kraj Vysočina	2	1,5	2,5
Jihomoravský kraj	3	2,33	1,67
Olomoucký kraj	2	2	2,5
Zlínský kraj	3	1,67	1,33
Moravskoslezský kraj	11	2,18	2,18
ARITMETICKÝ PRŮMĚR	2,36	1,58	1,56
MEDIÁN	2	2	1,84

Zdroj: Vlastní zpracování

Tabulka 4 znázorňuje hodnocení prostřednictvím velikosti přínosů klastrů pro rozvoj kraje a způsoby financování klastrů. Pro samotné hodnocení je stanovena stupnice hodnot od 1 do 3, kdy číslo jedna znázorňuje nejnižší stav a číslo 3 opačný.

První hodnotící faktor je zde *Přínosnost klastrů pro rozvoj krajů*, kde měli respondenti na výběr až 8 možností (zvýšení konkurenceschopnosti kraje, podpora růstu firem, zatraktivnění regionu pro investory, iniciovat vznik nových firem, efektivní partnerství veřejného a soukromého sektoru, podpořit výzkumnou základnu, zvýšení zaměstnanosti a

možnost ostatní). Nejnižší číslo 1 v sobě zahrnuje pouze jeden přínos. Číslo 2 obsahuje 2 – 4 přínosy a nejvyšší hodnota 3 představuje 5 – 8 přínosů klastrů pro rozvoj kraje.

Ve všech krajích, v nichž se klastry zapojili do dotazníkového šetření, je minimálně poloviční úspěšnost činnosti klastrů, která přispívá nějakým způsobem k rozvoji krajů. Nejlépe je v tomto směru Královéhradecký kraj, následně Pardubický a Jihomoravský kraj. Nejnižší známku mají v přínosnosti pro rozvoj kraje klastry na Vysočině.

Druhým faktorem hodnocení v Tabulce 4 jsou *Způsoby financování klastrů*, kde respondenti měli také 8 možností (dotace z EU, příspěvky od členů, dotace vlády, dotace z regionálních zdrojů, vlastní činnost, projekty, úvěry a možnost ostatní). Stejně jako u prvního faktoru hodnocení je číslo 1 nejnižší a reprezentuje jediný způsob financování. Číslo 2 v sobě zahrnuje 2 – 4 způsoby a nejvyšší hodnota 3 zastupuje 5 – 8 možností financování klastrů.

Ukázalo se, že ve všech krajích kromě Plzeňského, klastry využívají více než jeden zdroj financí na svou činnost. Nejvíce možných způsobů financování se vyskytuje u klastrů v kraji Vysočina a v krajích Královéhradeckém, Olomouckém a Pardubickém.

Z pohledu obou faktorů, výsledky prezentují hodnoty nadprůměrně vyšší u Královéhradeckého a Pardubického kraje. Tyto kraje mají velmi činné klastry z pohledu přínosnosti pro jejich rozvoj.

Podle aritmetického průměru by každý kraj lehce převýšil střední hodnotu jak v přínosnosti činnosti klastrů pro rozvoj krajů (1,58), tak i v možných způsobech financování klastrů (1,56). Zatímco medián znázorňující středové hodnoty vykazuje vyšší čísla, u přínosů je jeho velikost 2 a u způsobů financování 1,84.

8.1. Výsledné pořadí krajů z pohledu činnosti klastrů

Tabulka 5 obsahuje celkové počty bodů, které jednotlivé kraje získali z předchozího hodnocení, viz Tabulka 3 a 4. V bodovém hodnocení figuruje komunikace a spolupráce mezi členy, míra závislosti na dotacích, přínosy klastrů pro rozvoj kraje a způsoby financování klastrů.

Tabulka 5: Výsledné pořadí krajů z pohledu činnosti klastrů

	Počet bodů	Výsledné pořadí
Hlavní město Praha	-	-
Středočeský kraj	9	10-11.
Jihočeský kraj	9,5	8.
Plzeňský kraj	9	10-11.
Karlovarský kraj	-	-
Ústecký kraj	-	-
Liberecký kraj	12	2.
Královéhradecký kraj	10,5	4-5.
Pardubický kraj	10,66	3.
Kraj Vysočina	12,5	1.
Jihomoravský kraj	10,33	6.
Olomoucký kraj	10,5	4-5.
Zlínský kraj	9,33	9.
Moravskoslezský kraj	10,26	7.

Zdroj: Vlastní zpracování

Na základě statistiky a posuzovaných faktorů první místo obsadil kraj Vysočina s 12,5 body, přičemž maximum bylo 16. Druhé místo získal Liberecký kraj a na 3. místě se umístil Pardubický kraj. Na opačné straně se o poslední místo dělí Plzeňský a Středočeský kraj.

9. Diskuze

- V porovnání klastrové politiky v České republice a na Slovensku zjišťujeme zajímavé poznatky, i když jsme do Evropské unie vstoupili společně. Během realizovaného průzkumu, který prováděli na Slovensku v roce 2010, zaregistrovali jen 16 klastrových organizací, kdy 6 z nich je orientovaných na rozvoj cestovního ruchu a zbylých 10 technologického zaměření. Z výsledků našeho provedeného průzkumu jsme zjistili, že k roku 2016 je v ČR celkem 56 fungujících klastrů a pouze jeden je oborově zaměřený na cestovní ruch. Námi získané poznatky a výsledky se shodují s Balogem (2015), který tvrdí, že vzájemná spolupráce firem za účasti i jiných aktérů působících v geografické blízkosti vede ke zvyšování konkurenceschopnosti firem, to se odráží na celkové ekonomické výkonnosti a prosperitě regionů, ale i celého státu.
- Podobně jako uvádí Vysoká poradní skupina odborníků na klastry v čele s Esko Aho a kolektiv (2007) ve svém Evropském klastrovém memorandu, tak i nám realizovaný průzkum potvrdil, že inovace jsou hybnou silou, která utváří evropskou vizi o růstu a prosperitě a že klastry mohou být v tomto procesu mocným katalyzátorem a mohou fungovat, jako vzájemně propojená uzemní centra.
- Výzkum v rámci projektu „Měření a řízení výkonnosti klastrů“ (Pavelková, 2009) identifikoval a hledal klíčové faktory nezbytné pro úspěšný rozvoj klastrů. V této otázce bylo na výběr 23 faktorů. Čeští manažeři klastrů zařadili mezi 5 nejdůležitějších faktorů: Vzájemná komunikace mezi členy, vzájemná důvěra mezi členy, společný výzkum/spolupráce s výzkumnými institucemi, profesionalita managementu a vytváření sítě spolupráce (networking). Významnost jednotlivých faktorů můžeme potvrdit, jelikož samotná koordinace členů uvnitř klastru je základem úspěchu a fungování klastru. I když se jedná o klíč k úspěchu, tak někteří naši respondenti se dostatečnou spoluprací svých členů bohužel pochlubit nemohou.

- Námi provedený výzkum prokázal odlišnost klastrů, a to ve vertikální i horizontální rovině, jak uvádí Dalum a kolektiv (2002). I v České republice nalezneme klastry hluboké či mělké, stejně tak i klastry s dimenzí různé šířky.
- Bednářová (2007) se ve svém výzkumu zabývala klastry v Jihočeském kraji a Horním Rakousku. Nacházíme tu i poznatky ze studie o identifikaci latentních klastrů na území Jihočeského kraje, již byla realizována v roce 2005 v rámci Akčního plánu Programu rozvoje Jihočeského kraje. Zde byly sledovány nejvhodnější sektory s potenciálem pro vznik klustrových iniciativ a v té době byl aktuální proces matování latentních klastrů na území Jihočeského kraje. Nyní je velmi obtížné dozvědět se o aktuálních latentních klastrech, i když s největší pravděpodobností se takovéto klastry vyskytují nejen v Jihočeském kraji, ale po celé republice.
- Potřebu nového a aktuálního mapování klastrů uvádí ve své studii Abrahám (2009), s jeho názorem se ztotožňujeme a jistou aktuálnost postrádáme i v současném období. Přičemž Abrahám vycházel ze studie z roku 2005, zatímco my máme databázi z roku 2013. Ideálem by bylo, kdyby existovala jistá instituce, která by zajišťovala a evidovala všechny fungující klastry v naší zemi. Tím by se naskytla možnost hodnotit fungování vzniklých klastrů, prezentovat příklady dobré praxe, zkoumat dopady klastrů na ekonomický rozvoj regionů. Dle Abraháma by poté bylo možné vytipovat a podpořit pouze konkrétní obory vyžadující pozornost.

10. Závěr

Hlavním cílem práce bylo zanalyzovat a zhodnotit rozvoj klastrů v České republice. Úkolem bylo provedení komplexního rozboru klastrů v rámci jednotlivých krajů a jejich porovnání s určením významu pro jejich rozvoj. Cíl byl splněn provedením sociologického šetření, jež bylo zaměřené na aktuální činné klastry v České republice. Prostřednictvím získaných výsledků ze sociologického šetření jsme provedli komparaci krajů z hlediska jejich přínosnosti.

Velkým plusem existence klastrů je přísun finančních prostředků do činností, které by se těžko bez subvencí mohly financovat (např. výzkum, vědecká činnost). Dalším benefitem je, že klastry přispívají mnoha způsoby k rozvoji kraje, v němž působí, ale i k celkové konkurenceschopnosti naší země. Na druhé straně nalézáme riziko v možnosti zneužití dotovaných finančních prostředků ve prospěch zakladatelů či managementu klastrů. V některých případech bývá leckdy neefektivní výstup klastrů, neboť se danou problematikou již zabýval jiný subjekt, tudíž vynaložená aktivita klastru nepřináší nové výsledky.

Provedená analýza rozvoje klastrů v České republice téměř jednoznačně potvrdila druhou hypotézu, která tvrdí, že existence klastrů v České republice má největší přínos pro firmy. Díky výsledkům dotazníkového šetření musíme vyvrátit první stanovenou hypotézu: Klastry v České republice vznikají z důvodu možnosti čerpání dotační podpory z Evropské unie. Ukázalo se, že za největší podnět k založení klastrů není možnost získání subvencí z EU, ale hlavním důvodem vzniku klastrů stojí vlastní iniciativa a zájem podniků. Co se týká třetí hypotézy, tu nemůžeme ani vyvrátit, ani potvrdit. Tato hypotéza zní: Největší překážkou rozvoje klastrů je v České republice neochota firem spolupracovat. Z výsledků průzkumu vyplynulo, že největší bariérou rozvoje klastrů v naší zemi je nedostatek finančních prostředků. Ovšem výše zmíněná neochota firem spolupracovat ve třetí hypotéze se řadí mezi 4 největší překážky k rozkvětu klastrů v ČR.

Teoretická část práce obsahuje základní informace o klastrech, jejich přínosnost, proces vzniku i rozvoje a způsoby jejich financování. Část je věnována i klastrové politice a podpoře klastrů v České republice. Praktická část vychází ze získaných poznatků z literárních a elektronických zdrojů. Tato část je postavena na výsledcích realizovaného dotazníkového šetření, které proběhlo ve čtyřech fázích. Do výzkumu se zapojilo 33 klastrů (58,92%). Výsledky sociologického šetření přinesly podstatné informace o charakteristice klastrů, poznatky o jejich činnostech, přínosech pro společnost a možnostech jejich

financování. Na výsledky šetření navazuje rozbor klastrů v České republice z pohledu klustrové politiky ve všech krajích, kdy nejvíce respondentů pochází z Moravskoslezského kraje. Dozvídáme se, jaké oborové klastry působí v jednotlivých krajích a jaké přínosy mají pro daný kraj, jaké mají vize, poslání, plány a úspěchy. Vypovídající hodnotu a pořadí krajů z pohledu klustrové politiky představují souhrnné výsledky na základě komunikace a spolupráce mezi členy, míry závislosti na dotacích, přínosech klastrů pro rozvoj kraje a způsobech financování klastrů. Přičemž z pohledu posuzovaných faktorů je za nejlepší kraj považován kraj Vysočina, následně Liberecký a za ním Pardubický kraj.

V otázce rozvoje klastrů jsme zaznamenali jistý boom v jejich zakládání v letech 2010 – 2013 a v období 2004 – 2006, ovšem tento rozmach byl střídán i poklesem v letech 2007 – 2009. Rozvoj je zachycen i v samotném čerpání dotací z EU, kdy z počátku o subvence nebylo tolik žádáno. O tom, jak si klastry povedou v aktuálním programovém období 2014 – 2020 se můžeme domnívat, že bude úspěšné. I když doposud dle průzkumu vznikly jen 2 klastry, ale spíše se bude jednat o rozvoj těch stávajících. V probíhajícím programovém období jsou pro Českou republiku alokovány přibližně 2 mld. Kč. Předpokládáme, že se klastrům úspěšně podaří získat finanční podporu a využijí ji, v rámci pravidel tam, kde je potřeba.

I. Summary

The work is called Development of clusters in the Czech Republic. The establishment of the clusters in our country experienced certain expansion replaced by decline.

This thesis is divided into two main parts – the theoretical and the practical part. The theoretical part clarifies basic characteristic of the clusters. Besides, there is processes of formation and development of the clusters, membership advantages, benefits for surroundings, their funding possibilities, and also fundamental information concerning cluster politics and support of clusters in the Czech Republic. In the practical part, the gained data are utilized for the realization of the sociological survey and its evaluation according to the individual topics. The results are subsequently followed by analysis of the clusters within regions according to the determination of the importance for the development of the individual regions. The value and the final order of the regions from the point of view of the cluster politics in the Czech Republic are represented by the following results.

The aim of this thesis is the analysis, evaluation and comparison of the development of the clusters in the Czech Republic. The partial aim is to carry out all-embracing analysis of the clusters within the individual regions, their mutual comparison and the determination of the importance for the development of the regions.

Key words:

cluster, cluster politics, development, region, competitiveness, collaboration, company

II. Seznam použitých zdrojů

Knižní zdroje

Bednářová, D. (2007). *Inovace a klastry v rozvoji regionů: Jihočeský kraj a Horní Ra-kousko*. České Budějovice: Jihočeská univerzita.

Department of Trade and Industry. (2001). *Business clusters in the UK – A firstas-sessment*. London: DTI.

Dvořáček, J., & Slunčík, P. (2012). *Podnik a jeho okolí: jak přežít v konkurenčním pro-středí*. Praha: C. H. Beck.

Hesková, M., et al. (2005). *Kooperace*. Praha: ProfessConsulting, s.r.o.

Lednický, V., & Vaněk, J. (2004). *Kooperační struktury malých a středních podniků*. Karviná: Slezská univerzita v Opavě, Obchodně podnikatelská fakulta.

Mareš, D. (2007). *Kooperativní strategie – klastry a podnikatelské sítě*. Praha: Oecono-mica.

Pavelková, D., et al. (2013). *Klastrové politiky a jejich vliv na rozvoj klastrů a klastrových organizací*. Praha: Linde Praha.F

Pavelková, D., et al. (2009). *Klastry a jejich vliv na výkonnost firem*. Praha: Grada-Publishing, a.s.

PORTER, M. E. (1990). *Konkurenční výhoda národů*. Praha: Victoria Publishing, a.s.

Skokan, K. (2004). *Konkurenceschopnost, inovace a klastry v regionálním rozvoji*. Os-trava: Repronis.

Stimson, R. J., Stough, R. R., & Roberts, B. H. (2006). *Regionaleconomicdevelopment: analysis and planningstrategy*. New York: Springer

Stejskal, J. (2011). *Průmyslové klastry a jejich vznik v regionech*. Praha: Linde.

Stejskal, J., & Kovárník, J. (2009). *Regionální politika a její nástroje*. Praha: Portál, s.r.o.

Internetové zdroje

Abrahám, J. (2009). Klastrové politiky v Německu a Rakousku (případové studie s implikací pro ČR). *Současná Evropa*, (2). Dostupné z: <http://www.vse.cz/se/57>

Aho, E., et al. (2007). *The European cluster memorandum*. Dostupné z: <http://www.utb.cz/file/22008/>

Andersson, T., Schwaag-Serger, S., Sörvik, J., & Hansson, E. W. (2004). *The cluster policies whitebook*. Dostupné z: <http://www.nca.cz/upload/download/archiv-bl-kniha-klastrovch-politik-aj.pdf>

Balog, M. (2015). *Klastrová politika v podmienkach Slovenska*. Dostupné z: https://www.siea.sk/materials/files/inovacie/publikacie/studia_SIEA_Klastrova_politika_web.pdf

Businessinfo. (2015a). *Klastry: Facilitátoři*.

Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/klastry-pruvodce-2766.html#!&chapter=6>

Businessinfo. (2015b). *Klastry: Mapování klastrů*.

Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/klastry-pruvodce-2766.html#!&chapter=4>

Businessinfo. (2015c). *Klastry: Přínosy klastrů*.

Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/klastry-pruvodce-2766.html#!&chapter=2>

CzechInvest. (2007). *Průvodce klastrem*.

Dostupné z: <http://www.czechinvest.org/data/files/pruvodce-klastrem-63.pdf>

CzechInvest. (2015). *Klastry*. Dostupné z: <http://www.czechinvest.org/klastry>

Dalum, B., et al. (2002). *Technological Lifecycles: Regional Clustering Facing Disruption*. Dostupné z: http://vbn.aau.dk/ws/files/197684078/druid02_10.pdf

Databáze Strategii. (2015). *Národní inovační strategie ČR 2012 – 2020*. Dostupné z: <http://databaze-strategie.cz/cz/mpo/strategie/narodni-inovacni-strategie-ceske-republiky?typ=o>

- Enovation. (2015). *OP Podnikání a inovace pro konkurenceschopnost*. Dostupné z: <http://www.enovation.cz/op-podnikani-a-inovace-pro-konkurenceschopnost>
- Enovation. (2015). *Spolupráce*. Dostupné z: <http://www.enovation.cz/dotace/dotace-eu-na-technologie/spoluprace>
- Ministerstvo průmyslu a obchodu. (n. d.). *Úspěšné projekty v OPPI – program KLAstry*. Dostupné z: <http://www.mpo-oppi.cz/document.file.php?idDocument=379>
- Ministerstvo průmyslu a obchodu. (2013). *Program podpory SPOLUPRÁCE – Technické platformy*. Dostupné z: <http://www.mpo.cz/dokument142988.html>
- Neužilová, I. (2006). *Národní klastrová strategie 2005-2008*. Dostupné z: <http://www.mpo.cz/dokument6216.html>
- OECD. (n.d.). *What are clusters?* Dostupné z: <http://www.oecd.org/cfe/leed/17942708.pdf>
- Průmyslové klastry. (2003). *Nová strategie zvyšování konkurenceschopnosti firem a regionálního rozvoje*. Dostupné z: <http://arr.cz/downloads/realizujeme/prumyslo-veklastry.pdf>
- Sölvell, Ö., Lindqvist, G., & Ketels, CH. (2006). *Zelená kniha klastrových iniciativ*. Dostupný z: <http://www.nca.cz/upload/download/archiv-zelen-kniha-klastrovch-iniciativ.pdf>
- Strukturální fondy. (2006). *Návrh národního rozvojového plánu České republiky 2007 – 2013*. Dostupné z: http://www.strukturalni-fondy.cz/getmedia/e2851ddf-d85f-4c35-809a-19545a7cac45/1141122325-materi-l-nrp-iii-nrp-upraveny-str_e2851ddf-d85f-4c35-809a-19545a7cac45
- Strukturální fondy. (2009). *Národní strategický referenční rámec ČR 2007 – 2013 – Verze červenec 2007*. Dostupné z: <http://www.strukturalni-fondy.cz/cs/Fondy-EU/Programove-obdobi-2007-2013/Dokumenty/Strategicke-dokumenty/Narodni-strategicky-referencni-ramec-CR-2007-2013>
- Strukturální fondy. (2013). *Strategie regionálního rozvoje ČR 2014 – 2020*. Dostupné z: <http://www.strukturalni-fondy.cz/getmedia/cf177bdf-81e7-4a72-8a70-2d189f1165e1/SRR-2014-2020.pdf?ext=.pdf>

Strukturální fondy. (2014). *Dohoda o partnerství pro programové období 2014 – 2020*. Dostupné z: <http://www.strukturalni-fondy.cz/cs/Fondy-EU/2014-2020/Dohoda-o-partnerstvi>

Strukturální fondy. (n. d.). *Programy pro programové období 2014 – 2020*. Dostupné z: <http://www.strukturalni-fondy.cz/cs/Fondy-EU/2014-2020/Operacni-programy>

Strukturální fondy. (2015). *Výzva I programu podpory Spolupráce – klastry*. Dostupné z: <http://www.strukturalni-fondy.cz/getmedia/a32ae805-9aa8-4f55-b692-38434c862755/Text-vyzvy-Spoluprace-Klastry.pdf>

Výzkum. (2015). *Národní inovační politika České republiky na léta 2005 – 2010*. Dostupné z: <http://www.vyzkum.cz/FrontClanek.aspx?idsekce=14459>

Zpět na vrchol.(n. d.). *Strategie mezinárodní konkurenceschopnosti České republiky pro období 2012 až 2020*. Dostupné z:<http://www.vlada.cz/assets/media-centrum/aktualne/Strategie-mezinarodni-konkurenceschopnosti-Ceske-republiky.pdf>

III. Seznam zkratek

ČR	Česká republika
EU	Evropská unie
EUR	Euro (měna eurozóny)
KI	Klastrové iniciativy
NKA	Národní klastrová asociace
OECD	Organizace pro ekonomickou spolupráci a rozvoj
NUTS	Nomenklatura územních statistických jednotek
LQ	Koeficient lokalizace
IT	Informační technologie
ICT	Informační a komunikační technologie
MPO	Ministerstvo průmyslu a obchodu
MŠMT	Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy
MMR	Ministerstvo pro místní rozvoj
OP	Operační program
OPPP	Operační program Průmysl a podnikání
OPPI	Operační program Podnikání a inovace
ZŠ	Základní škola
SŠ	Střední škola
VŠ	Vysoká škola

IV. Seznam obrázků

Obrázek č. 1: Klíčové prvky vysoce výkonného klastru

Obrázek č. 2: Účastníci klastru

Obrázek č. 3: Aktéři klastru

Obrázek č. 4: Porterův diamant

Obrázek č. 5: Strategické rozvojové dokumenty v ČR

V. Seznam grafů

Graf 1: Působnost klastrů dle krajů

Graf 2: Členění klastrů v České republice

Graf 3: Počet členů v klastrech

Graf 4: Rok vzniku klastrů

Graf 5: Hlavní důvody vzniku klastrů

Graf 6: Právní forma klastrů

Graf 7: Působnost českých klastrů

Graf 8: Hodnocení vzájemné komunikace a spolupráce mezi členy klastrů

Graf 9: Přírnostnost klastrů

Graf 10: Příspěvky klastrové činnosti k rozvoji kraje

Graf 11: Způsoby řízení klastrů

Graf 12: Způsoby financování činností klastrů

Graf 13: Míra závislosti klastrů na dotacích

Graf 14: Největš překážky rozvoje klastrů v České republice

Graf 15: Čerpání dotací z EU v období 2004-2006 v rámci programu KLASTRY

Graf 16: Čerpání finanční podpory v letech 2007-2013 z programu SPOLUPRÁCE

Graf 17: Plánování či aktuální žádání o subvence v probíhajícíím programovém období 2014-2020

Graf 18: Působnost klastrů dle krajů

VI. Seznam tabulek

Tabulka 1: Oborové zaměření klastrů

Tabulka 2: Působnost klastrů dle krajů

Tabulka 3: Hodnocení spolupráce mezi klastry a míry závislosti klastrů na dotacích

Tabulka 4: Hodnocení přínosů klastrů pro rozvoj kraje a způsoby financování klastrů

Tabulka 5: Výsledné pořadí krajů z pohledu činnosti klastrů

VII. Seznam příloh

Příloha č. 1: Vlastní databáze klastrů

Příloha č. 2: Dotazníkové šetření

VIII. Přílohy

Příloha č. 1: Vlastní databáze klastrů (počet 83)

ABC WOOD, o. s.	Elektra-City, o. s.
AGROKLASTR	ENERGOKLASTR
ATOMEX GROUP, z.s.p.o.	Energeticko-technický inovační klastr
Bezpečnostně technologický klastr, o. s.	Energy cluster
CEITEC Cluster- bioinformatics z.s.p.o.	ERGO-MED-KLASTR
CEVTECH, z.s.p.o.	Hi-Tech inovační klastr
CGC-Czech Glass Cluster, družstvo	Hradecký IT klastr
CGMC, družstvo - Klastr obecného strojírenství	IQ Klastr, z.s.p.o.
CLUTEX - klastr technické textilie, o. s.	IT Cluster, o. s.
CREA Hydro&Energy, o. s.	Jihočeský dřevařský klastr. z.s.p.o.
Czech Cloud Cluster	Jihomoravský stavební klastr, občanské sdružení
CZECH IT CLUSTER, družstvo	KLACR
CZECH STONE CLUSTER, družstvo	Klastr aplikovaných biotechnologií a nanotechnologií, z.s.p.o.
CzechBio - asociace biotechnologických společností ČR, z.s.p.o.	KLASTR AQUARIUS o.p.s.
Česká peleta, z.s.p.o.	KLASTR Bioplyn, z.s.p.o.
ČESKO - SLOVENSKÝ PRŮMYŠLOVÝ KLASTR	Klastr českých nábytkářů, družstvo
Český IT klastr, z.s.p.o.	Klastr ENWIWA
Český nanotechnologický klastr, družstvo	Klastr HYDROGEN-CZ, o. s.
Český pivovarský klastr, z.s.p.o.	Klastr inovativních technologií o. s.
Český řemeslný klastr, o. s.	Klastr kompozitních materiálů
Český telekomunikační klastr o. s.	Klastr MECHATRONIKA o. s.
Český vědomostní klastr, o. s.	Klastr NetPro Group, z.s.p.o.
Družstvo ENVICRACK	Klastr NUTRIPOL
EKOGEN	Klastr obnovitelných energetických zdrojů v MSK

Klastr obnovitelných zdrojů energie, z.s.p.o.

Klastr povrchové úpravy a.s.

Klastr průmyslové inovace v dopravě, z.s.p.o.

Klastr průmyslu a výzkumu pro aktivní život

Klastr přesného strojírenství Vysočina

Klastr SPIN-ENERGETIKA CZ o. s.

Klastr sociálních inovací a podniků SI-NEC

Klastr Technické plasty

Klastr Zelený horizont

Klastr výrobců obalů, družstvo

Klastr výrobců potravinářských technologií, družstvo

Klastr zpracovatelů odpadů, družstvo

Knowledge Management Cluster, o. s.

Královéhradecký lesnicko-dřevařský klastr

MedChemBio

MoPharmaC-Moravian Pharma Cluster, z. s

Moravskoslezský automobilový klastr, o. s.

Moravskoslezský dřevařský klastr, občanské sdružení

Moravskoslezský energetický klastr, občanské sdružení

Moravský lesnický klastr, o. s.

Moravský letecký klastr, o. s.

Nanomedic, a.s.

NANOPROGRES, z.s.p.o.

Národní strojírenský klastr, o. s.

Network Security Monitoring Cluster, družstvo

NO DIG Klastr

Nutriklastr

Olomoucký klastr inovací, družstvo

Plastikářský klastr

Průmyslový klastr

Regionální potravinářský klastr - Chutná hezky. Jihočesky

Slévárenský klastr

Sdružení NIPAS, o. s.

Technologicko - strojírenský klastr, o. s.

Water treatment alliance

Příloha č. 2: Dotazníkové šetření

Dotazníkové šetření týkající se rozvoje klastrů v České republice

Dobrý den,

jmenuji se Petra Majorová a studuji druhý ročník navazujícího studia ekonomické fakulty na Jihočeské univerzitě v Českých Budějovicích obor Strukturální politika EU a rozvoj venkova. Chtěla bych Vás poprosit o vyplnění krátkého dotazníku, který se týká rozvoje klastrů v České republice. Získané informace použiji pro vypracování mé diplomové práce, která nese název Rozvoj klastrů v České republice.

1. Název klastru: _____
2. V jakém kraji působíte? _____
3. Jaké je Vaše oborové zaměření?
 - Zpracovatelský průmysl
 - Stavebnictví
 - Informační a komunikační technologie
 - Věda a výzkum v nových oborech
 - Zemědělství
 - Životní prostředí
 - Potravinářství
 - Energetika
 - Zdravotnictví
 - Jiné: _____
4. Existují 2 základní typy klastrů. Mezi který se řadíte právě Vy?
 - Klastry založené na hodnotovém řetězci (tzn. obecně definovány sítí dodavatelských vazeb)
 - Klastry založené na kompetencích (tzn., soustředí se na konkrétní oblast technické expertízy nebo kompetence v regionu)
5. Kolik členů máte v klastru?
 - 1-10
 - 11- 20
 - 21 – 30
 - 31- 40

- 41- 50
- 51 a více

6. V jakém roce vznikl Váš klastr?

- 2003
- 2004 – 2006
- 2007 – 2009
- 2010 - 2013
- 2014 – současnost

7. Jaký byl důvod vzniku?

- Vlastní iniciativa a zájem podniků
- Vládní podpory
- Podpora od univerzity
- Podpora od regionální agentury
- Možnosti dotační podpory
- Jiné: _____

8. Jaká je právní forma klastru?

- Spolek (zapsaný spolek)
- Zájmové sdružení právnických osob
- Společnost s ručením omezeným
- Akciová společnost
- Družstvo

9. Spolupracujete s jinými klastry?

Pokud ano, tak v jaké oblasti?

10. Jaká je působnost klastru?

- Regionální
- Krajská
- Národní
- Přeshraniční
- Evropská
- Globální
- Jiné: _____

11. Jak hodnotíte vzájemnou komunikaci a spolupráci mezi Vašimi členy klastru?

Výborně 1 2 3 4 5 Nedostatečně

12. Klastř má největší přínos pro:

- Firmy
- Vysoké školy
- Regionální samosprávy (kraje)

13. Jakým způsobem přispívá činnost klastru k rozvoji kraje? (více možností)

- Zvýšení konkurenceschopnosti kraje
- Podpora růstu firem
- Zatraktivnění regionu pro investory
- Iniciovat vznik nových firem
- Efektivní partnerství veřejného a soukromého sektoru
- Podpořit výzkumnou základnu
- Zvýšení zaměstnanci
- Jiné: _____

14. Jakým způsobem je klastř řízen?

- Profesionálním managementem
- Zástupci podniků
- Zástupci univerzit nebo regionální institucí
- Jiné: _____

15. Jakým způsobem je činnost klastru financována? (více možností)

- Dotace z EU
- Příspěvky od členů
- Dotace vlády
- Dotace z regionálních zdrojů
- Vlastní činnost
- Projekty
- Úvěry
- Jiné: _____

16. Do jaké míry je klastr závislý na dotacích?

Nejméně 1 2 3 4 5 Nejvíce

17. Jaká je vize Vašeho klastru?

18. Co je dle Vás největší překážkou rozvoje klastrů v naší zemi?

- Neochota firem spolupracovat
- Nedostatek finančních prostředků
- Chybějící podpora na regionální úrovni
- Zvyšující se administrativa
- Nepříznivé legislativní podmínky
- Jiné: _____

19. Realizovali jste projekt pro čerpání dotace z EU v období 2004-2006 v rámci programu KLASTRY?

- Ne
- Náš klastr v té době neexistoval
- Ano, z podprogramu KLASTRY – VYHLEDÁVÁNÍ
- Ano, z podprogramu KLASTRY – ZALOŽENÍ
- Nevím

20. Získali jste finanční podporu v letech 2007 – 2013 z programu SPOLUPRÁCE?

- Ano
- Ne
- Nevím
- Náš klastr v té době neexistoval

21. Máte v plánu žádat či dokonce již žádáte o subvenci v probíhajícím programovém období 2014 – 2020?

- Ne
- Ano, aktuálně žádáme
- Ano, plánujeme
- Nevím

22. Napište, jakých významných výsledků Váš klastr dosáhl:

23. Prostor pro Vaše případné připomínky či postřehy
